

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ANUL XII » NR. 503 » 21 – 27 noiembrie 2015 » Săptămânal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

INTERVIU CU ACTORUL ALEXANDRU PAPADOPOLO

„Aș fi ipocrit să spun că nu-mi place întrebarea: «Apăreți în două filme într-o săptămână, cum vă simțiți?»”

Citiți interviul realizat de Iulia Blaga în » paginile 8-9

TÂRGUL DE CARTE
GAUDEAMUS

**Raport
preliminar:
300 pentru
Romexpo**

Răzvan Chiruță

„Vă pot ajuta cu ceva?” e cea mai neinspirată întrebare pe care o poate pune un vânzător la un târg de carte, mi-a explicat un reprezentant al unei edituri care participă la cea de-a 22-a ediție a Târgului Internațional de Carte Gaudemus.

» pag. 3

DAVID GROSSMAN
ÎN ROMÂNIA

**Literatura ca act
de eliberare**

Răzvan Chiruță

Scriitorul israelian David Grossman mi-ar fi plăcut ca dascăl de literatură pentru că are nu doar talentul de a scrie, ci și de a povesti despre ceea ce scrie, dar mai ales de a răspunde fermecător la întrebarea-cliseu din manualele românești: „Ce a vrut să spună autorul?”.

» pag. 2

**„Luceafărul”
din Iași, locul
în care copiii
și adulții sunt
uniți de teatru**

Cătălin Hopulele

Teatrul „Luceafărul” a fost, de la înființare, una dintre instituțiile de profil din Iași care, în ciuda faptului că are un specific oarecum nișat, aduce unul dintre cele mai mari numere de spectatori la sutele de reprezentații susținute anual.

» pag. 11

DAVID GROSSMAN ÎN ROMÂNIA

Literatura ca act de eliberare

Am încetat să mai învăț pe de rost comentariile literare pe care mi le dicta la ore profesorul de limba română din liceu din momentul în care mi-am dat seama că am scris, mecanic, „virgulă” acolo unde îmi dictase să pun pur și simplu semnul de punctuație echivalent. Scriitorul israelian David Grossman mi-ar fi plăcut ca dascăl de literatură pentru că are nu doar talentul de a scrie, ci și de a povesti despre ceea ce scrie, dar mai ales de a răspunde fermecător la întrebarea-cliseu din manualele românești: „Ce a vrut să spună autorul?”.

Răzvan Chiruță

„Când scriu, nu mă gândesc la public, ci sunt concentrat numai la mine. Am scris mai multe cărți și fiecare este total diferită ca stil, ca voce. Dacă la început, totuși, mă gândesc la persoanele care ar putea citi volumul la care lucrez, dacă mă gândesc cum i-ar putea jigni pe părinții mei, pe soția sau pe copiii mei ori pe prim-ministrul meu, pe parcurs singurele lucruri care mai contează sunt personajele, povestea și câmpul magnetic

din jurul cărții. Povestea dictează vocile sale, dictează melodia, o melodie căreia nu pot să îi rezist, mă predau, o urmăresc, pentru că simt această dulceață de a face ceva precis într-o lume atât de grosolană”, a explicat David Grossman la întâlnirea de la București cu cititorii săi, care a avut loc marți, 17 noiembrie, la Clubul Țăranului Român.

Deși nu scrie cărți „fast food”, deși romanele sale sunt solicitante, după cum singur le-a caracterizat, scriitorul israelian constată că oamenii citesc proza lui „așa cum este scrisă”. Adevărul este că cel mai dificil lucru la întâlnirea din Capitală cu autorul israelian a fost găsirea unui scaun liber, așa încât mulți au rezistat în picioare cele aproape două ore cât a durat evenimentul. „Am scris acum câțiva ani *Cartea de gramatică interioară*, un volum care este mai mult sau mai puțin despre familia în care am crescut eu în anii '60, la Ierusalim. Înainte să fie publicat, am considerat că e corect să îl arăt părinților mei. Tata a citit cartea, mi-a spus că e bună, dar mi-a dat de înțeles că nimeni altcineva în afara familiei noastre nu o va putea înțelege. Și acum, când apare o nouă traducere a sa în lume, mă duc la tata și îi spun: «Vezi că au înțeles»”, a povestit David Grossman.

Despre viață după pierderea fiului

Provocat de moderatorul întâlnirii, Cătălin Ștefănescu, autorul israelian a dezvăluit cum a refăcut,

după moartea fiului său Uri, trecut în ultimele ore ale războiului dintre Israel și Liban din 2006, romanul *Până la capătul pământului*, publicat și în românește la Editura Polirom. „Când avem un copil, vrem să fim părinți buni pentru că este în natura noastră. Dar mai există un strat de care nici măcar nu suntem conștienți și acesta este stratul în care vorbim cu destinul, cu Dumnezeu, cu moartea și le spunem: «Noi facem tot ce se poate pentru acest copil, voi protejați-l». Apoi, când ne lovim de arbitrariul brutal al vieții, avem sentimentul că toate eforturile pe care le-am făcut, toate sutele de ore de protecție, de muncă, de afecțiune, de eșec nu mai contează. Când fiul meu a murit, după cele șapte zile de plâns, m-am întors la biroul meu, la trei ani și trei luni de când am început să scriu acest roman, și am făcut o nouă versiune. Inițial, a fost aproape imposibil, apoi încet, încet povestea a ieșit din mine. Povestea, personajele, responsabilitatea mea față de ele și nevoia mea de a infuza viață în aceste personaje și de a le da puteri, și slăbiciuni, și pasiuni, și eșecuri, pentru a le face cât mai reale cu putință. Apoi, am început să înțeleg că acesta a fost un act pe care îl fac împotriva durerii mele, singurul lucru corect pentru mine într-o lume care devenise dintr-odată total greșită, actul de a alege viața și de a mă întoarce la viață”, a vorbit romanierul despre momentul dureros din viața sa. Scrișul l-a salvat și a vrut să transmită această salvare

și cititorilor săi, așa că a scris apoi *Căderea din timp*, tradusă de asemenea în românește, care nu mai e despre temerea pierderii copilului, ci despre cum să continui după pierderea lui.

„Literatura înseamnă precizie”

David Grossman a fost la rândul său militar în armata israeliană, trăiește într-o țară care este mereu în război sau amenințată de un război, această realitate dură marcându-i întreaga operă. Literatura este pentru el o cale spre ieșirea din manipulare, din teamă, din prejudecată. „Când ai de a face cu o situație periculoasă, există o tentație de a manipula limbajul, astfel încât să te protejezi. Este atât de ușor să vezi cum guvernul încearcă să creeze un limbaj fals, care nu descrie cu adevărat realitatea, o limbă care încearcă să fie un tampon între indivizi și realitate. Este o limbă care creează un fel de dihotomie între noi, cei care suntem buni, și ceilalți, care sunt dușmanii noștri diabolici. Dacă rămâi blocat într-un astfel de limbaj mulți ani, îți dai seama că ești captiv unui adevărat dicționar de cuvinte noi menite să te protejeze de expunerea aceasta îndelungată la situații extreme. Cuvintele încep să descrie o realitate care nu există deloc, dar care încearcă pe de o parte să îți liniștească fricile și să îți le și inflameze în același timp. Aici intervine literatura, pentru că literatura înseamnă precizie, înseamnă nuanțe, nu

culorile generale prin care guvernul vorbește cu noi, armata vorbește cu noi, dușmanul vorbește cu noi, frica noastră vorbește cu noi”, a arătat scriitorul.

Iar David Grossman îi îndeamnă și pe cititorii săi să iasă din această dihotomie, din această manipulare și pervertire a realității, pentru că doar astfel se poate atinge libertatea într-o lume care te vrea închis. „Sper că în cărțile mele există o invitație pentru oameni să se expună pe sine, fără nici o apărare, așa cum fac și eu când scriu, nu mă protejerez de nimic. De altfel, scrisul e un mod de a mă dezarma pe mine, de a fi total expus. De obicei, scriu despre personaje care sunt prinse în situații arbitrare, care nu depind de ele, oameni care sunt în pericol de a fi striviți de violențe externe, de cruzimi externe și care încearcă cu disperare să-și recucerească individualitatea. Am scris despre evreii din timpul Holocaustului, despre oameni care trebuie să-și adapteze dizabilitățile corpului la arbitrariul care ne mutilează sufletul nostru. Am scris despre oameni aflați sub ocupație militară, despre oameni care s-au confruntat cu temerea de a-i pierde pe cei dragi, am scris despre cei care și-au pierdut deja fiii. Am învățat că, indiferent cât de dur și monolitic este arbitrariul cu care te confrunți, când scrii despre asta, când îl descrii cu propriile cuvinte, ceva se schimbă în relația cu acest arbitrariu, nu mai ești o victimă pasivă, ai spațiu de manevră, ai libertate.”

TÂRGUL DE CARTE GAUDEAMUS

Raport preliminar: 300 pentru Romexpo

Răzvan Chiruță

„Vă pot ajuta cu ceva?” e cea mai neinspirată întrebare pe care o poate pune un vânzător la un târg de carte, mi-a explicat un reprezentant al unei edituri care participă la cea de-a 22-a ediție a Târgului Internațional de Carte Gaudeamus, ce are loc până pe 22 noiembrie, la București. Aproape întotdeauna răspunsul este un precipitat „Nu”, pentru că vizitatorii fie nu vor să admită că au nevoie de ajutor, fie vor să fie lăsați să caute în liniște. „Trebuie să intri direct în subiect”, mi-a împărtășit „omul de vânzări” de la standul unei edituri specializate în cărți pentru copii. „Îl întrebi care e vârsta copilului pentru care cauți carte sau îi recomanzi de-a dreptul un volum. Odată deschisă discuția, cumpărătorului îi va fi rușine să o închidă repede și te va asculta”, a precizat el.

Abilitățile acestea sunt necesare într-un spațiu în care concurența pe metru pătrat este atât de acerbă. 300 de edituri românești și străine, tipografii, instituții de învățământ, centre și institute culturale, instituții mass-media, agenții de difuzare de carte, firme multimedia, agenții literare, organizații non-guvernamentale cu profil cultural și educațional au pregătit 700 de evenimente editoriale și profesionale, după cum au anunțat organizatorii Gaudeamus, în cei 14.000 de metri pătrați de spațiu expozițional care sunt puși la dispoziție în pavilionul central al Romexpo.

Numai Editurile Polirom și Cartea Românească participă anul acesta cu peste 1.000 de titluri, dintre care 400 de noutăți față de ediția de anul trecut. Cele două edituri oferă o reducere de 20% pentru volumele sale, dar mai pun la dispoziția cititorilor și peste 100 de titluri la prețul promoțional de 9,99 lei. Printre noutăți se numără *Du-te și pune un străjer*, romanul recent descoperit al scriitoarei americane Harper Lee, *Doi ani, opt luni și douăzeci și opt de nopți*, cea mai recentă carte a lui Salman Rushdie, și *Drumul către libertate*.

Autobiografia unei refugiate din Coreea de Nord, de Yeonmi Park.

Humanitas oferă o reducere de numai 10% la volumele expuse, dar la standul editurii se poate găsi una dintre cele mai căutate cărți ale ediției din acest an a Gaudeamus, noul roman scris de către Mircea Cărtărescu, *Solenoid*, ce va fi lansat sâmbătă, 21 noiembrie, în prezența autorului. „Vreau să scriu o dare de seamă despre anomaliile mele. În viața mea obscură, în afara oricărei istorii, și pe care doar o istorie a literaturii ar fi putut-o fixa în taxinomiile ei, s-au întâmplat lucruri care nu se întâmplă nici în viață și nici în cărți. Aș fi putut scrie despre ele romane, dar romanul tulbură și ambiguizează sensul faptelor. Aș putea să le păstrez pentru mine, cum le-am ținut până acum, și să mă gândesc la ele până-mi crapă capul în fiecare seară în care stau ghemuit sub pătură, pe când afară ploaia izbește furios în geamuri. Dar nu mai vreau să le păstrez doar pentru mine” – este descrierea

pe care o face Mircea Cărtărescu noului său roman. Scriitorul a anunțat că a ținut mult „să fie o ediție cât mai ieftină, necartonată, ca să nu scufunde bugetul celor ce-or vrea să o cumpere”. Așa că cele 840 de pagini ale cărții pot fi cumpărate cu prețul anunțat de 75 de lei, redus până la 65 de lei.

De ce e cu bilet?

Desigur, nu putea lipsi de la târg și opera recent anunțată laureate a premiului Nobel, Svetlana Aleksievici. Dar dacă la ediția de anul trecut, francezul Patrick Mondiano, laureatul Nobel 2014, a fost prezent cu mai multe volume, acum *Dezastrul de la Cernobil*, cea mai importantă carte scrisă de autoarea din Belarus, este singura care se găsește la Gaudeamus 2015, la standul Editurii Corint.

Ca și în alte ediții, expozații concurează și la reduceri importante, așa că vizitatorii pot găsi cărți și la 5 lei sau chiar mai puțin. Cea mai mare reducere anunțată este oferită la standul Editurii Litera, unde

se pot cumpăra cărți și cu 75% mai ieftine decât în mod obișnuit.

Invitatul de onoare al ediției, anunțat foarte târziu, spre nemulțumirea jurnaliștilor culturali, este GADIF – Grupul Ambasadelor, Delegațiilor și Instituțiilor Francofone din România. Membrii grupului au desemnat ca președintele de onoare al Târgului, potrivit organizatorului Radio România, pe Victor Ieronim Stoichiță, reputat cercetător și profesor de istoria artei, stabilit în prezent în Elveția. Programul invitatului de onoare cuprinde peste 20 de evenimente organizate în incinta târgului și în alte spații din București (mese rotunde cu tematică francofonă, lansări de carte, o expoziție de fotografii suprarealiste și numeroase alte activități, susținute de scriitori, artiști, profesori de istoria artei și a literaturii, nume bine-cunoscute în peisajul cultural contemporan francofon).

Toate „bunătățile” literare prezente la cea de-a 22-a ediție a Târgului Internațional de carte

Gaudeamus pot fi atinse doar dacă vizitatorii plătesc 5 lei pentru un bilet sau 10 lei pentru un abonament. Fapt care a stârnit nemulțumirea unuia dintre expozații prezenți la târg. „Când ai 100 de lei pentru cărți, strânși la ciorap, să dai 5 lei pentru ceva oricum subvenționat... Nu semnez din principiu petiții, că nu au rezolvat nimic și amestecă tot felul de oameni, dar o petiție online pentru dreptul fraierului cititor de a intra gratis să vadă piața editorială aș semna”, a scris, pe Facebook, Cristian Cosma, de la Casa de Pariuri Literare.

Consolarea vine tot de pe rețelele sociale, acolo unde o altă ediție anunță un premiu pufos. „Ați văzut premiile pufoase pregătite cu ocazia lansării? Vor fi trei câștigători, alesi dintre cei care ne vor trimite imagini cu cartea de la lansare. Cei trei pufoși norocoși vor primi o carte din ediția publicată independent (cu autograf), plus un pufos ambasador al Biroului de Pluș.” Să fie bine.

Kino, Juana și fiul lor

Din nou despre John Steinbeck și capodoperele sale. Astăzi, *Perla*, volum publicat în 1947, dar acesta e un amănunt oarecare, căci *Perla* este o carte eternă.

John Steinbeck, scriitor: „Scriitorul trebuie să creadă că meseria lui este cel mai important lucru din lume. Și trebuie să se țină legat de acest gând, chiar dacă știe că-i o iluzie“. John Steinbeck a crezut în meseria lui, a crezut și a scris, a crezut și a scris. A lăsat o operă concomitent vastă și profundă, cum puțini autori din secolul XX au lăsat.

Linda Wagner-Martin, profesoară de literatură de limba engleză și literatură comparată, specializată în biografii: „Lucrul la *Perla* a fost neobișnuit și i-a consumat lui Steinbeck mare parte din energiile creatoare. Obișnuia

să vorbească despre ea ca despre un experiment pe care-i era teamă că-l va sfârși rău. Dar odată terminată, la finele lui ianuarie 1945, a scris cu modestia lui obișnuită: «Cred că e o poveste aspră, căreia nu-i lipsesc străfulgerările de frumusețe». John Steinbeck avea, desigur, dreptate. Chiar așa este *Perla*: o poveste aspră, orbitor de tristă și de frumoasă. „The New Yorker“ a elogiato-o prompt: „*Perla* are distincția și sinceritatea pe care le găsim în tot ce scrie Steinbeck“.

Scriitorul ne avertizează de la prima pagină că urmează să citim un text pe care urmează, cel mai probabil, să îl primim ca pe o parabolă în care fiecare își va vedea propria viață. Au existat Kino, Juana și fiul lor, a existat perla uriașă pe care Kino a descoperit-o, perla care avea să îi schimbe pentru totdeauna viața, ca un blestem, ca un destin? Steinbeck își plasează textul în trena unei legende mexicane. Legenda dăinuie.

Perla este scrisă cu o măiestrie

care trădează o cunoaștere intimă a naturii umane. John Steinbeck știa adâncurile în rău până la care omul poate cobori. John Steinbeck știa și culmile până la care omul se poate înălța prin iubire.

John Steinbeck știa cum corup lăcomia și trufia, știa cum bogăția atrage ura. Când Kino și Juana, foarte săraci, își duc fiul înțepat de un scorpion la medic, acesta – un impostor care trăise cândva la Paris luxul de a mânca la restaurant și a întreține o amantă – le dă această replică: „N-am altceva de făcut decât să vindec copilași de indieni ciupiți de insecte? Sunt doctor, nu veterinar“. Este o replică nemuritoare. Cei prea puternici încă îi biciuiesc pe cei prea slabi cu această dovadă deplină a abjecției care zace în omul-animal.

John Steinbeck știa ce înseamnă sărăcia și cum își construiesc oamenii săraci ziduri împotriva foametei. El știa că a ucide barca unui pescar era totuna cu a-l ucide

Culegătorul de harfe

Andrei Crăciun

pe pescar, dacă nu o ticăloșie încă mai cumplită: „Să omori un om nu era o grozăvie mai mare decât să omori o barcă. Pentru că o barcă nu are fii, o barcă nu poate să se apere singură și o barcă rănită nu se mai vindecă niciodată“.

John Steinbeck știa cum circula zvonurile în orășele. Lasă fragmente magnifice despre obiceiul al oamenilor de a da mai departe veștile, îndeosebi pe cele rele: „Vestea trezi în oraș ceva cumplit (...); era o picătură neagră care semăna cu scorpionul sau cu foamea, atunci când simți miros de mâncare, sau cu singurătatea, atunci când dragostea ți-a fost respinsă. Sacii cu venin ai orașului începură să fabrice otravă (...).“

Dar cele mai frumoase pagini din această carte sunt cele despre cealaltă natură – deloc umană. John Steinbeck este – îndrăznesc să pretind – scriitorul secolului XX care a înțeles cel mai bine natura. El este dintre aceia – atât de rari – în stare să fie și de partea *Perlei*.

Și mai este ceva: felul în care acești indieni trăiesc muzica din inimile și din mințile lor. E extraordinar cum cântecul familiei, din mintea lui Kino, din mintea Juanei, devine tipătul nevindecat al unei furii fără leac. În definitiv, John Steinbeck nici măcar n-a scris o carte. El a transcris cântecul perlei. Ultima frază e limpede: „Iar din muzica perlei nu rămase decât o șoaptă care se stinse“.

Doamna Lenuța

Întâmplări și personaje

Florin Lăzărescu

Doamna Lenuța intra în fiecare dimineață din birou în birou, cărând după ea un sac menajer uriaș, în care descărca gunoaiele din coșuri.

„Gunoaie, gunoaie, gunoaie! Atâta rămâne după oameni, indiferent cât de mari ar fi!“ Un adevăr de care se convinsese în viața ei de femeie de serviciu.

Uneori trebăluia în baia de la Arhiva Securității. Spăla pe jos. Auzea, fără să vrea, părțile directorilor, ale șefilor de departament, ale politicianilor aflați cu treabă.

— Și mai pretind că sunt oameni cu carte!, își exprima ea lehamitea. Tot se pișă pe colac, tot

aruncă tampoanele pe lângă coș!

Imediat ce a învățat să meargă, maică-sa i-a făcut cunoștință cu un cel mai important obiect din viață:

— Uite, mamă, mătura! Cu ea se face curat. O femeie trebuie să fie curată și să facă curat.

A înțeles repede că cel mai des trebuie să faci curat de pe urma bărbaților. Ei sunt cei mai mizerabili. Avea trei frați și un tată care munceau din zori și până se întuneca. Plecau ca porcii – lăsând resturi de mâncare și haine imprăștiat în toată casa –, veneau ca porcii. În cursul zilei, intrau pentru a face tot ceea ce știau mai bine: gunoaie.

Și după nunta ei, după o petrecere de două zile, toată lumea a plecat să se culce. Furfurii și crațițe murdare, un strat gros de praf care se așezase peste tot, parcă și pe albul ochilor.

— Mamă, curăță și tu. Și-am făcut nuntă, dar eu nu mai pot. Mă duc să mă culc.

S-a dezbrăcat de rochia de mireasă, a luat mătura, cârpe, o găleată pentru apă și a făcut curat. Apoi s-a dus să se culce lângă soțul care sforăia îngrozitor. A plâns pân-a adormi.

Doi copii – alți fabricanți de gunoaie. Spală-i, dă-le de mâncare, fă curat după ei. Pentru că era fată din popor, au făcut-o membră de partid. I-au găsit și de lucru, pentru că femeile trebuie ajutate să se integreze în societate, să fie egale cu bărbații – femeie de serviciu la Arhiva Securității. Nici un lucru așa mare precum Revoluția n-a schimbat cine știe ce în viața ei. S-au schimbat doar șefii cu subalternii.

Ea a rămas tot acolo, femeie de serviciu.

Pe urmă, la praznicul de după înmormântarea mamei, a îndemnat-o taică-su:

— Tată, fă tu curat, că maică-ta nu mai este să facă, a zis el înlăcrimat, retrăgându-se în camera alăturată să se culce.

„Gunoaie, gunoaie, gunoaie! Atâta rămâne după oameni, indiferent cât de mari ar fi!“ Dacă ar fi avut o putere ca a lui Dumnezeu, doamna Lenuța ar fi încremenit lumea și nimeni nu ar mai fi făcut gunoaie. Apoi ar fi măturat frumos totul și s-ar fi putut și ea odihni.

Pe lângă treaba obișnuită, în dimineața aceea mai era și inundație în subsolul cu dosare. „Acolo să vezi gunoaie!“ știa ce-o așteaptă. De multe ori, câte un angajat intra acolo și stătea cu ceasurile.

— Doamna Lenuța, intră dumneata și fă curat. Dar ai grijă, să nu lași întreagă nici o hârtie. Le rupi, le strângi în sac, le duci la container și le dai foc.

„Auzi, după ce că le strângi de pe jos, să le mai și rupi bucată cu bucată!“

Hârtii, mai ales după Revoluție, erau cu sutele. Probabil că angajații inventariau dosarele și smulgeau din ele foile care nu mai aveau nici o valoare, care nu mai meritau să fie păstrate. Pe multe le găsea mototolite grămadă, la capetele rafturilor.

Nici nu avea curajul să se uite prin ele. N-o interesau gunoaiele lor. Cel mai mult se bucura când angajații arhivelor ieșeau cu maldăre întregi de dosare pe care nu le mai aduceau înapoi. Mai puține gunoaie.

— Nu pot să înțeleg, îi zise într-o zi portarului, de ce poetul ăla zărghit și filosoful ăla slab ca vai de el, săracul, se tot zbat și se plâng că nu pot intra la dosare.

— Care, Lenuțo?

— Ei, nu-i știi! Poetul ăla care-a ieșit și-a zis nu-ș' ce la televizor când a fost Revoluția. Mai apare și-acuma. Amândoi apar, i-am văzut eu și la știri. Zic că nu-i lasă la dosare? Să vină la mine, că le dau bucuroasă pe toate. Mai scap de gunoaie.

Se mai plângea și ea cui apuca. Dar își făcea treaba. Era femeie și femeile trebuie să facă curat.

Știri la zi din actualitatea culturală și articolele ediției pe

www.suplimentuldecultura.ro

Unde ești, tov Iliescu? (II)

Depart de mine gândul să elogiez acțiunile politice ale lui Ion Iliescu. El este cel dintâi responsabil pentru uciderea speranței într-o Românie democratică și liberă, o Românie a șanselor egale și a meritocrației. Dar în mai 1990 a fost ales președintele țării cu 85% din voturi, iar în 1992 a obținut 61 de procente, semn că, în ciuda abominabilelor mineriade și a haosului social și economic ce le-au urmat, el a rămas liderul reprezentativ al românilor. Asta ne-am dorit – adică asta și-a dorit majoritatea. Și suntem o țară democratică, nu? Ne supunem majorității.

Majoritatea l-a iubit pe Ion Iliescu și l-a identificat ani în șir cu FSN-ul/PSD-ul. Își mai aduce aminte cineva că între 1992 și 1996 președintele partidului a fost un anume Liviu Gherman? Nu, fiindcă liderul *de facto* și cel din inimile românilor era tot tătucul activist profesionist. Iar odată cu proliferarea nostalgiilor comuniste, el a rămas pentru mulți figura liderului socialist clasic, din clasa muncitoare, educat pentru a conduce cu încredință, dar și cu mână de fier atunci când e cazul. În plus, a

rămas unicul lider PSD „sărac și cinstit”, căci nu avea decât un singur viciu: cel al puterii. În România de azi, asta începe să semene a calitate.

Mai ales că, după Ion Iliescu, la conducerea partidului a urmat Adrian Năstase. Elitist, dar nesigur pe el, cu o poftă de putere imensă și un dispreț vădit pentru masele populare, Năstase s-a ales cu porecla de „Arogantul”. Înconjurat și îmbibat de corupție, el a fost perceput drept un intelectual arivist, cu apucături moșierești. A

pierdut alegerile prezidențiale, în ciuda puternicului aparat de partid, iar eșecul i-a adus și prăbușirea politică.

Apoi PSD-ul, dornic să scape de eticheta de partid al baronilor semidocti, și-a ales – fără prea mult entuziasm – un lider cu alură europeană: pe Mircea Geoană. Ezițant, neconvingător și fără charismă, Geoană a fost cel mai slab președinte al partidului, un fel de Emil Constantinescu al stângii de la noi. A pierdut alegerile prezidențiale, poticnindu-se – ca și Năstase – în aceeași piatră tare care a fost Traian Băsescu, și a ieșit din peisaj. Locul său a fost luat de Victor Ponta, un politician din noua generație, un tânăr șmecher, învârtitor și alunecos, a cărui principală calitate era aceea că putea transforma oricând albul în negru și invers. Lipsa de principii ce i-a caracterizat cariera rezona cu lipsa de principii a spațiului politic de la noi. Aparent paradoxal, Ponta a rezistat excesiv de mult în postul de premier tocmai grație

Românii e deștepți

Radu Pavel Gheo

acestor calități politice specifice.

În fine, azi PSD are un nou lider: pe Liviu Dragnea. Autoritar fără agresivitatea lui Năstase, alunecos fără siguranța tăfnoasă a lui Ponta și cu o eficiență discretă, Dragnea este aparatcicul tipic. Nu e fățiș conflictual, ci știe să își facă relații și să profite de ele, să-și recompenseze aliații și să-și marginalizeze dușmanii. Dar nici la el, nici la predecesorii săi (cu excepția lui Ion Iliescu) nu se mai simte acea grijă autoritară pentru „masele populare”. Poporul a devenit o gloată informă, ce poate fi, eventual, manipulat, dar atâta tot.

Semnificative sunt și porecele liderilor înșirați aici: Ion Iliescu este „Bunicuța”, Adrian Năstase e „Arogantul”, Mircea Geoană, „Prostănașul”, iar Victor Ponta,

„Plagiatorul”. Liviu Dragnea nu are deocamdată vreo poreclă cunoscută (deși se pare că Traian Băsescu îl numea, în glumă, „Terroristul”). Ei, care dintre ele pare să degaje mai multă simpatie populară?

Iată marea tristețe a societății românești contemporane: în cel mai mare și mai solid partid de la noi, cel care – vrem, nu vrem – reprezintă cel mai bine aspirațiile mărunte ale poporului, singurul său lider autentic a fost și cel dintâi. În 1990 ar fi fost de neconceput ca un șmecheras plagiator să ajungă șeful atotputernic al partidului (unic) FSN și al României postrevoluționare. Azi pare ceva banal. Și-apoi cui îi mai pasă? Unde ești, tov Iliescu, să-ți vezi odraslele?

Ulii politici amenință guvernul Cioloș

Vagonul cu vorbe

Florin Ghețău

Am văzut deja cum s-a desfășurat prima ședință a noului guvern. Fără chițcăreli, fără tromboane și artificii de imagine, fără ca premierul să iasă cu orice preț în față doar pentru ca televiziunile de știri să-i preia rapid mesajul. Nimeni nu poate spune azi că Dacian Cioloș va performa. Nici nu are prea mult timp la dispoziție, pentru că într-un an, când ai și două rânduri de alegeri, e complicat să poți schimba din temelii sau măcar repara ceea ce a fost virusat vreme de 25 de ani.

Probabil că nici cei care au ieșit masiv în stradă după tragedia de la clubul Colectiv nu se așteaptă la minuni. Nu vom vedea 500 de kilometri de autostradă până la finele lui 2016, cum nu vom avea terminate nici cele trei spitale regionale trâmboțate de vreo două mandate încoace. Guvernul poate face însă altceva: să prioritizeze proiectele mari de infrastructură, să ne spună clar ce se poate face în următorii doi-trei ani, care sunt proiectele ce vor fi începute, de unde se iau banii și cine răspunde de ducerea lor la bun sfârșit.

Dar până la autostrăzi, căi ferate, spitale și o legislație mai prietenoasă cu contribuabilul de rând, oamenii așteaptă lucruri simple și de bunsimț de la noua echipă guvernamentală. Membrii cabinetului Cioloș trebuie să se comporte normal, să nu

alerge doar după imagine, să recunoască atunci când greșesc și să plece în cazul în care un eventual scandal ar afecta credibilitatea întregii echipe de la Palatul Victoria. Adică să guverneze nu pentru partide, ci pentru oameni. Când legile vor fi făcute nu pentru grupurile de interese din diverse zone, politice sau de afaceri, ci pentru cei care plătesc din greu taxe și impozite, abia atunci se va putea spune că s-a schimbat ceva în filosofia guvernării. În plus, o schimbare radicală de abordare ar pune presiune și pe viitoarele guverne, pentru că modelul Cioloș va fi invocat atunci când partidele vor reveni la pupitrul de comandă.

Inevitabil, instalarea noului guvern va avea efecte și în plan politic. Cu cât cabinetul Cioloș va fi mai performant, cu atât partidele mari vor fi

obligate să se reformeze mai repede. În mod cert, cei din PSD și PNL vor pune presiune imediată pe noul cabinet, iar politrucii cunoscuți din ambele tabere vor încerca să transforme orice greșală într-o catastrofă. Partidele au tot interesul să dărâme rapid mitul tehnocratului, pentru a putea spune apoi că doar guvernele politice pot salva națiunea. Se vor năpusti în scurt timp asupra miniștrilor, vor specula orice eroare, vor căuta să ridiculizeze, uitând că tot ei plus cei de dinaintea lor n-au fost în stare să facă nimic din ceea ce acum cer pe un ton apăsător noii echipe guvernamentale.

Alegătorii nu vor putea fi însă duși de nas, în ciuda presiunilor inclusiv mediatice care vor apărea cu siguranță din toate direcțiile. Când tu, guvern Ponta, ai inaugurat o bucată de autostradă, dar apoi porțiunea respectivă a fost închisă la câteva luni distanță, din cauza unor probleme tehnice, înseamnă nu doar că ești incompetent, ci că dai dovadă de un cinism revoltător. Acești oameni care ne-au făcut de râs în Europa prin incompetența lor ar trebui să rămână pe margine nu un an, ci un mandat întreg, pentru că, altfel, dacă revin într-un timp relativ scurt la putere, vor face exact aceleași lucruri.

Cabinetul Cioloș are și un mare avantaj, acela al lipsei comenzilor politice. Cine să dea ordine miniștrilor

din noul cabinet? Dacă noul premier reușește să decupleze garnitura de la Palatul Victoria de diverși politicieni care își închipuie că fără ei nu poate mișca nimic în țara asta, atunci sunt șanse să vedem altceva decât până acum. Dacă însă Dacian Cioloș și echipa sa vor începe să facă tot felul de compromisuri, atunci vor fi sugrumați de aceleași partide, care abia așteaptă ca fostul comisar european să-și rupă gâtul.

Noua guvernare are din acest punct de vedere o responsabilitate imensă. Nu e un guvern oarecare, ci a apărut din revolta străzii. Oamenii nu mai suportă să fie mințiți, umiliți și batjocoriți, însă asta nu înseamnă că dacă au dispărut Ponta, Oprea, Plumb sau Nicolicea, toți cei care au venit în locul lor vor primi cecuri în alb.

Va urma probabil o scurtă perioadă de acalmie, în care lumea se va lămuri dacă avem șansa să ne facem bine sau dacă ne mințim că facem pacientul bine, deși îi administram aspirină când știm că e bolnav de cancer.

Guvernul Cioloș e aproape condamnat să guverneze altfel. Dacă n-o va face și va da rateu după rateu, atunci aceiași băieți din politica românească se vor întoarce precum ulii la locul pradei și își vor înfige din nou ghearele ascuțite în contractele cu statul și în banul public.

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Moneda crăpată (file dintr-un jurnal de vise)

Orice ascultător de radio contemporan a auzit și poate chiar a fluierat „Wind of Change“, balada potcovită de Scorpions chiar în anul marilor schimbări europene. Apoi, măcar o dată, același ascultător va fi fost surprins de ritmul sufocant al unei piese Kraftwerk. Nu-i exclus ca și halucinogenele armonii generate electronic de Tangerine Dream să-i fi încântat urechea printr-un film de acțiune, a cărui coloană sonoră este timbrată de Edgar Froese. Și, fără dubiu, iubitor de rock fiind, n-avea cum să rateze fenomenul Rammstein, uluitoarea forță tipic germană, răbufnită în arena mondială fără să respecte vreo regulă, impunându-și propriul show și cucerind lumea. Aceste patru nume reprezentative pentru Germania rock-ristică nu acoperă nici pe departe un fenomen amplu, extrem de original, ale cărui cele mai bune realizări au creat discipoli și imitatori chiar în spațiul anglo-american, leagănul rockului așa cum îl știm azi. Câteva exemple: Can, Amon Düül II, Faust, Ash Ra Tempel, Popol Vuh, Grobschnitt și toate trupele care, practicând rockul progresiv, s-au pricopsit cu eticheta *krautrock*; Frumpy, Accept, Helloween, Warlock, Gamma Ray, incluse în subcapitolul heavy metal german; apoi „extremiști“ precum Atrocity, Megahertz, Oomph, Tanzwut, In Extremo, Umbra et Imago, ale căror începuturi s-au situat în zona întunecată, numită și gothică, prezentul trecându-i prin centrul atenției, cu spectacole diverse și aprecieri pe măsură.

Nu chiar în tiparul menționat se situează Diary of Dreams, poate și pentru că muzica lor se adună din alte izvoare. Apropiată de industria Die Krupps, de Front Line Assembly și de Front 242, Diary of Dreams au avut ambiția să pornească în showbiz întemeind

propria casă de discuri pentru a-și putea exprima ideile fără ingerința deținătorilor de bani, benoclați doar la profit. Coagulat de solistul vocal, compozitor, textier și lider natural, Adrian Hates, a cărui educație solidă de pianist și chitarist acoperă teritorii largi ale muzicii, grupul nu se deosebește mult de un proiect solo. Însă colaborarea dintre Hates și ceilalți instrumentiști (Gau: A, chitară, Flex, tobe, Torben Wendt, claviaturi), așază pozițiile sub semnătura comună, dând consistență și continuitate remarcabile. Activă de peste două decenii, trupa are 14 discuri de studio, câteva compilații și albume în concert, ale căror titluri impun chiar la lectură. Genul muzical însă nu-i prea lesne accesibil.

Am ascultat toate albumele disponibile, folosind vinovat posibilitățile internetului. Cu creionul și hârtia la îndemână, să iau notițe ca elevul silitor, m-am delectat privind concertul din 2005, prilejuit de albumul *Nigredo*. Curios, am butonat atent *play-pause* pe telecomandă, ca să diger interviul inclus pe DVD. Amabilitățile și banalitățile rostite de cei trei tipi nu reușesc să înlăture impresia frumoasă lăsată de concert. Muzica trupei cu nume parcă inspirat de psihanaliză e mult mai valoroasă decât sună la prima audiere. Și are, într-adevăr, legături subtile cu perioada cunoscută în artă drept expresionism german, fie și numai sub raport atmosferic: simplă, apăsătoare, epurată de locurile comune ale peisajului sonor cu priză la public. Sunt caracteristici prezente și pe albumul recent: *Grau im Licht* (2015, Accession Records), ceva mai accelerat ritmic, dar cu aceeași tensiune resimțită ca flux subconștient.

Asta m-a făcut oare să visez că mergeam cu un camion din anii 1970, pe o șosea fără destinație precisă, într-un noiembrie ce înghețase pământul? Camionul, cam rablagit, s-a oprit fiindcă îi căzuse oblonul din spate. Am coborât să-l pun la loc, și-am găsit o monedă crăpată în trei bucăți, între canturile oțelite ale balamalei din dreapta. M-am trezit fredonând: „Don't fear endless nights/ În every word in every man/ The beast is yours and mine to tame“. Am căutat un sens vizual, nu l-am găsit.

Aștept lămurirea cuiva priceput.

Note empirice despre cărturari și muzică

A fost săptămâna lui Gheorghe Ursu, omorât în urmă cu 30 de ani, la 17 noiembrie 1985, de către uneltele agresive și animalice ale Securității, ce cu greu pot fi numiți oameni. Un cretin ultra-naționalist român stabilit în străinătate, probabil utilizat drept *troll* după modelul rus, mă asaltează cu e-mailuri de intoxicare, pretinzând că Gh. (Babu) Ursu nu a fost o personalitate cunoscută, care să merite să fie evocat, și că amintirea sa ar ține de... „vrăjeli anticomuniste“, într-o țară „în care comuniștii au murit toți de bătrânețe“. Grădina Domnului este mare!

Și totuși, a fost săptămâna lui Gh. Ursu, căruia, grație mărturiilor primite de la copiii lui, i-am descoperit și o înclinație spre muzică, proprie multor oameni de cultură și conștiințe ale veacului trecut. Într-un fragment din *Jurnalul*, astăzi dispărut – considerat distrus de Securitate –, Babu Ursu nota în 1981: „[...] Aseară, după ce am ascultat iar discul cu *Simfonia a 39-a* în Mi bemol major de Mozart, despre care mi-a intrat în cap, acum vreo trei luni, să scriu o carte, o descriere a simfoniei; sinucidere curată, cum dracu' să descrii muzica genială și pură? Dar de când la Albatros mi s-a spus că-mi va apărea *Europa mea*, am căpătat brusc conștiința de scriitor. Și mi-am programat să scriu cărți, asta fiind adevărata mea meserie... [...] Deci, după ce-am reascultat Mozart și am terminat volumul de scrisori ale lui Mozart, cartea cea mai realistă și mai absurdă ce se poate imagina“.

În 1985, anchetatorii Securității îi puneau în față paginile de jurnal, în primele luni de interogatorii, iar Babu Ursu le declara cu naivitate „probabil că în următorii ani, dar mai ales la pensie, voi scrie 2-3 cărți... Una de care m-am apucat, scriindu-i prefața, e *Simfonia 39* de Mozart“.

Pentru Securitate, după toate aparențele în căutarea constituirii unui model de dosar de proces stalinist, având în centru o

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată“ (Hermann Scherchen)

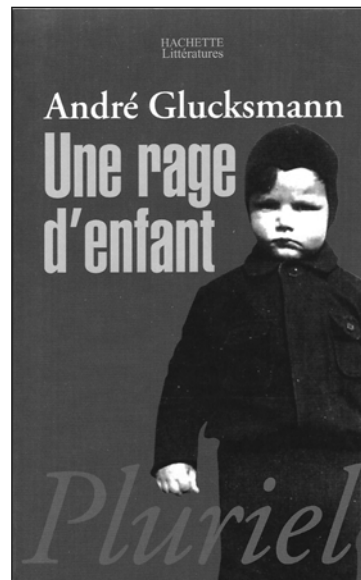
Victor Eskenasy

Gheorghe Ursu, între melomanii Radu Albala și Radu Cosașu (prin amabilitatea familiei)

„conspirație“ a intelectualilor, a scriitorilor – cum o amintește Andrei Ursu într-un scurt istoric al cazului tatălui său –, „notele transcrise dintr-o partitură muzicală (*Simfonia 39* de Mozart luată cu împrumut de la compozitorul Anatol Vieru)“ deveneau un mesaj secret către „participanții“ la presupusul complot. Presupunere schizoidă și primitivă, la fel ca și ideea că numele lui Bernini – amintit de multe ori în jurnalul de călătorie în Italia – ar fi fost un nume de cod al unui disident (sic!).

Mai mult despre muzică, începând cu un episod în vagonul de dormit, întâlnirea sa cu dirijorul Ion Baciuc, avea să scrie în volumul de amintiri de călătorie *Europa mea*, a cărui „primire“ în 1981 la Editura Albatros îl bucurase, dar care, în fapt, nu a putut apărea decât postum, în 1991. Nu vă pot povesti mai mult, neavându-l,

dar gândul mă duce la sensibilitatea aparte muzicală, culturală în general, a unora dintre adevărații oameni impregnați de spiritul disidenței în România ceaușistă, așa cum a mai fost Mihai Botez, despre a cărui intersecție cu Sergiu Celibidache am scris cândva în această rubrică...

Despre muzică și despre eroii mei dispăruți, săptămâna aceasta și cu gândul la André Glucksmann și la memoriile lui, recitite, *Une rage d'enfant*. În evocarea copilăriei sale – primul capitol: „Cine sunt?“ – o singură certitudine în seria amintirilor: „gramofonul cu manivelă și cele două simfonii de Beethoven pe 78 de turații [care] balizau dezordinea. Discurile negre se învârteau, în scârțâitul acelor, întotdeauna prezente, liniștitoare, singurele legături ale unei zile cu alta, singurele linii de unire între un loc și altul. În ce ne era dat să trăim și în refugii, ele ne urmau pas cu pas în călătoriile improvizate. Beethoven era portul, era firul conducător, era stâlpu cortului și pavăză. Martei nu i-ar fi trecut prin gând pentru nimic în lume să le abandoneze, ar fi fost cea mai rea dintre renegări. Strângând din dinți, țara după ea, dintr-o ascunzătoare în alta, aceste albume gigantice, ce scăpaseră până și Gestapo-ului, curbată, fără un suspin, sub greutatea încărcăturii. Flăcările lui Beethoven încălzau un univers în mișcare și alungau umbrele solitudinii ei.“ Ce s-ar mai putea comenta?

Pe muchia literei ionesciene

Recunoscut ca un regizor interesat mai ales de textul de teatru contemporan (a montat Fritz Kater, Aki Kaurismaki, Wajdi Mouawad, Volker Schmidt etc.), Radu-Alexandru Nica a optat pentru sala Cub a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” Iași pentru un text din avangardele istorice: *Cântăreața cheală* de Eugène Ionesco.

Piesa lui Ionesco nu este din categoria acelor deschise la multiple interpretări regizorale, cadrele teatrului absurdului fiind riguroase, normativiste chiar, conducând viziunile scenice, înțelese ca operațiuni de hermeneutică estetică, pe un culoar cu permeabilitate de măsură stabilită. Într-o notă personală, căci e un artist curajos, Radu-Alexandru Nica forțează resursele textului și evidențiază o linie de fundal din *Cântăreața cheală*, pe care vertebralizează mizanscena. Aduce în prim-plan, la egalitate de interes cu absurdul de limbaj, un *coté erotic*, o dimensiune presupusă ca existentă în secvențele cu Pompierul venit, în acest caz, să stingă sau măcar să tempereze incendiile interioare ale personajelor. Spun presupusă, pentru că, recitind fragmentele respective, nu am identificat indicii în privința aceasta, fie ele explicit verbale sau de sens. Anumite asocieri pot trimite cu gândul către o simbolistică sexuală (furtunul, capătul lui, virilitatea asociată unei uniforme, focul în înțelesul lui mai larg de ardere trupestă etc.), dar acestea sunt interpretări pe muchia literei ionesciene. Și nu-s nici în spiritul ei. Radu-Alexandru Nica extinde ideea de foc la combustia biologic/hormonală în special asupra cuplului Martin, adăugându-le celor doi câteva partide

mimate de sex în sufrageria/dormitorul/grădina perechii Smith. Vrând, îmi imaginez, să parodieze „pudoarea britanică”.

Antipiesa începe la TNI pe intrarea spectatorilor, veniți în vizită, nu?, cu Mary în scenă, folosindu-și propriul corp, transformat prin costum și coregrafie într-un mop uman, lustruind „podelele” lucioase, pe bătăile muzicalizate de Vlaicu Golcea (coloana sonoră) ale pendulei. Veselă, într-o abordare realistă, Mary zice o parte a didascalioilor din intro, descriind locul în care se petrece acțiunea. Cuplul Smith e culcat în acest spațiu voit ambiguu ca destinație, pare un living, dar pardoseala e un fel de plapumă cu denivelări, însă poate fi la fel de bine și un *patio*, căci de jur împrejur zărim smocuri de iarbă/vegetație, iar scaunul și băncuța par mai degrabă de exterior, plus o măsută realizată dintr-un blat transparent așezat pe spinarea unui rinocer roșu. Un mic bestiar (roșu) e la vedere, trofee de vânătoare (colonială?), un cap de antilopă și unul de elefant, a cărui trompă devine, oportun, dar previzibil, furtun de pompieri. Când toți spectatorii sunt la locurile lor, Doamna Smith se ridică în șezut, nu mai cârpește ciorapi, cine mai face astăzi așa ceva?, își zice replicile, consortul ei doarme, în orice caz, stă întins, fără reacție. Se animă doar când

are replică, iar ziarul, din care Ionesco citește impasibil la soliloquiul soaței – stereotip britanic – îl scoate din buzunar și-l afișează ceva mai târziu, când iese din perimetrul descris. *British* mai sunt ploaia, umbrelele, atitudinea prețioasă a personajelor, cutia poștală, pălărioara Doamnei Martin, jocul de alb/negru, liniile și carioajele din costume. Costumul Pompierului e roșu, culoarea fiind abundentă ca prezentă, în cheia de lectură regizorală.

Urmărind spectacolul, am avut senzația că Radu-Alexandru Nica nu s-a simțit în largul său în textul ionescian, căutând să-l abordeze cu o originalitate silită, pornind de la o premiză regizorală vădit căutată. Secvența de interactivitate cu publicul (Mary ia un spectator din primul rând și îl așază în camera soților Smith, iar ea și Pompierul încing o scenă de amor pe scaunul din sală) e facilă, e *déjà vu*. Momentul de lascivitate continuă cu aceeași Mary jucându-se languros cu unealta, pardon, furtunul Pompierului, emanând fum din costum când rostește poemul „Focul”.

Cunoscând stilul lui Adrian Damian, definit de decoruri dinamice și obiecte scenice animate, mă întrebam când vor începe ele să lucreze. Conceptul decorului concretizează plastic alchimia contrariilor caracteristică teatrului

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

deriziunii. Ușile batante – trei perechi de uși, diferite ca înălțime și poziție (una e cu capul în jos, doar ne aflăm în plin absurd), dau ocazia unui joc ingenios de mișcare a personajelor. Cele culisante, transparente, din spate, sunt, însă, insuficient folosite ca potențial de dinamică. Amuzant, furtunul pentru stingerea incendiilor sare singur din nișa unde era depozitat, iar hidrantul țopăie puțin în jur.

Actorii se încarcă greu, par că nu cred deplin în ceea ce fac, că se tem de ceea ce au de făcut. Secvențele nu se leagă și abia spre partea a doua ating turația convenită, Emil Coșeru, Tatiana Ionesi (soții Smith), Petronela Grigorescu, Horia Veriveș (soții Martin) spunând ca la carte seria de absurdități a limbajului din încheiere.

Dumitru Năstrușnicu are un excelent control al corporalității, probat și cu alte ocazii, poate prea probat în exact același fel, și e impecabil în livrarea textului, calități care, de altfel, i-au și adus aplauze la scenă deschisă. Curba interpretativă culminează cu finalul, când șuvoiul de vorbe și non-sensuri curge admirabil înspre public.

Cântăreața cheală are o premiză regizorală discutabilă și sinuoasă de intensitate ce îi afectează fluiditatea. Cunoscând creațiile lui Radu-Alexandru Nica, inteligența lui regizorală, știința de-a lucra cu actorii, nu pot să nu mă întreb cum de nu i-a reușit și la Iași? E o întrebare care-a tot revenit în discuție în ultimele 7-8 sezoane, validă și pentru alți, mai mulți, mari regizori care au trecut pe la TNI și pentru proiectele lor.

Pinacoteca din Petrila

Ion Barbu

INTERVIU CU ALEXANDRU PAPADOPOL, PROTAGONIST ÎN ACASĂ LA TATA ȘI BUCUREȘTI NONSTOP

„Aș fi ipocrit să spun că nu-mi place întrebarea: «Apăreți în două filme într-o săptămână, cum vă simțiți?»”

Cu tactul meu deja proverbial, primul lucru pe care i l-am spus lui Alexandru Papadopol după vizionarea de presă cu *București nonstop* (de Dan Chișu) a fost: „Mi-a plăcut mai mult decât *Acasă la*

tata!”, fără să fi știut că el consideră debutul lui Andrei Cohn un moment la fel de important pentru propriul drum ca participarea la *Marfa și banii* sau *Occident*. Asta am aflat în cursul interviului de mai

jos, început, firește, cu o deschidere de senzație care mi-a setat interlocutorul în modul defensiv. Asta nu mă împiedică să spun că îmi place în continuare Alexandru Papadopol.

Interviu realizat de Iulia Blaga

Când ți-am spus, la ieșirea de la vizionarea cu București nonstop, că mi-a plăcut mai mult decât Acasă la tata, n-ai apucat să spui decât: „Păi, tu...”, pentru că intrai la conferința de presă.

Am vrut să te întreb dacă ai văzut filmul lui Andrei Cohn, dar mi-am adus aminte că ai fost la vizionarea cu presa... În ceea ce privește „plăcutul” unui film, cred că poate avea loc o discuție mai amplă legată de argumente cinematografice, culturale și de idei... Sigur că, până la urmă, filmul privit ca un produs comercial poate fi „judecat” în termeni direcți, adică „mi-a plăcut”, „nu mi-a plăcut” sau „m-am plictisit”, „nu m-am plictisit”. Cu cinema-ul ca artă e un pic altfel. Cred că, în primul rând, trebuie să te gândești ca spectator (fie el și critic, regizor, actor de film etc.) că poate nu ai datele necesare să înțelegi filmul și după ce ai făcut acest minim exercițiu de „igienă” cinematografică să îl judeci și să îl diseci....

Aha! Mă refeream – asta am apucat să-ți spun – la faptul că în Acasă la tata m-au deranjat schimbările dese de cadru. Am apucat să convenim că sunt un statement al regizorului.

Mie mi se pare că lucrurile funcționează foarte bine așa. Variante de montaj existau foarte multe, variante de filmare existau foarte multe. Cred însă că ar trebui să îl chestionezi pe Andrei în privința asta. Încerc să nu-mi depășesc competențele. Oricum, pe parcursul postproducției am mai văzut o variantă de montaj și, ca să folosesc o expresie „consacrată”, mie îmi „place” mai mult în felul ăsta!

Scenă din *Acasă la tata*, de Andrei Cohn

Deci filmul a avut mai multe variante de montaj și nu a fost de la început gândit așa – schimbări de cadru, sărituri peste ax, elipse ș.a.m.d.?

Nu cunosc îndeaproape parcursul „post 2 Mai” al filmului. (La 2 Mai am filmat.) Dar cu atâția termeni, însă (sărituri peste ax, *jump cut*-uri etc.), am senzația că îmi este descris un film de Spike Lee... Noroc că am văzut filmul, altfel nu mai știam ce să cred (n.r.: râde). Sunt sigur că o discuție cu Andrei ar fi mai mult decât lămuritoare.

Replicile „Ce ai în geantă? Droguri!” existau sau au fost introduse în film ca citat la Marfa și banii, mai ales că jucai tu?

Când am primit scenariul replica exista și, din câte știu, se găsea în piesa de teatru de la început. Deci nu este un citat cultural. Mărturisesc însă că pe mine personal nu m-ar fi deranjat deloc o eventuală referire la *Marfa și banii*.

Țin minte și acum interviul pe care l-am făcut în 2001 pentru „România liberă”, pe

terasa de la Casa Presei, când făceai mișto de întrebările de la Cannes despre Marfa și banii: „A fost greu? A fost ușor?”. Cum ți se pare că ți s-au întâmplat lucrurile de atunci și până acum?

Da... Țin minte că a fost unul dintre primele interviuri „serioase” pe care le-am dat. Câteodată am nostalgia vremurilor de atunci, când „noul val” abia se contura și eu abia terminasem facultatea. Pot să zic că a fost ușor pentru că norocul nu m-a părăsit niciodată. Așa cum am avut atunci norocul

să joc în filmele de început ale unor regizori care ulterior au devenit mari personalități europene, așa am avut acum norocul să îl întâlnesc pe Andrei Cohn și să joc rolul principal în *Acasă la tata*. Ce s-a întâmplat în acești 15 ani de când n-am mai vorbit cred că poate fi „încadrat” de aceste filme și de întâlnirea cu acești regizori.

Te-am întrebat chestia de mai sus pentru că sunt mai multe trimiteri la Marfa și banii (și Puiu) în Acasă la tata, dar și pentru că la interval de

o săptămână ai mai scos un film pe ecrane, București nonstop, de Dan Chișu. E un moment important pentru tine sau o coincidență?

Cred că e doar o coincidență. A fost o perioadă în care au avut loc multe premiere românești, dar, pe de altă parte, evident că momentul este important. Pentru un actor e o bucurie să fie văzut în filme. Aș fi ipocrit să spun că nu-mi place întrebarea: „Apăreți în două filme într-o săptămână, cum vă simțiți? A fost greu, a fost ușor?”.

Cum ai lista atuurile filmelor lui Cohn și Chișu?

București nonstop este un film, cum se zice „de public”, cu o lume colorată și foarte vie. Genul ăsta de scenariu e foarte aproape de înțelegerea marelui public, al plătititorilor de bilet la cinema. Sunt convins că va fi un succes. Pe de altă parte, Dan Chișu reprezintă unul dintre cei mai prolifici realizatori de film independent din țara noastră. Nu vreau să fac o comparație. Nici nu cred că mă pricep. Las asta la aprecierea criticilor, și tu știi bine despre ce vorbesc.

Acasă la tata e, după părerea mea, unul dintre cele mai sincere filme făcute în România „noului val”, iar Andrei Cohn unul dintre cei mai importanți regizori. În spatele unor replici de multe ori comice se ascund niște drame puternice, iar personajele sunt destul de conștiente de propria ratare pe care însă vor să o mascheze. Andrei a lăsat să transpară lucrurile astea cu măsura unui mare artist. Noi, actorii din film, îi suntem profund recunoscători pentru modul în care a știut să găsească momentele noastre de „prezență” în fața aparatului de filmat. Cred că *Acasă la tata* reprezintă, așa cum foarte frumos se spunea într-o cronică: „sângele proaspăt de care noul val avea nevoie”.

La Cohn ai rol principal, cel mai principal (sic!) rol de la Occident încoace. Mă înșel?

Aș spune de la *Marfa și banii încoace*... În aceste două filme sunt 100% „purtătorul de poveste”... Am făcut mai multe roluri principale (Doamne ajută!!!), dar le-am „împărțit” cu ceilalți. În *Occident* erau înglobate mai multe povești, mai multe destine. La fel și în seria *Love Building*... Și acolo pot spune că am avut rolul principal, dar o pondere egală au avut și Dorian Boguță, și Dragoș Bucur.

Care a fost investiția ta în Robert? Ce te-a atras la el?

Investiția, hmmm.... Pur și simplu cred că un om se poate găsi pe el însuși într-un moment corect de reevaluare a unor noțiuni care păreau de nezdruncinat. Robert face lucrul ăsta independent de voința lui. Cred că circumstanțele în care a fost pus m-au atras. Nimeni nu poate rămâne indiferent la ceea ce se întâmplă în jurul lui și la răsturnările de repere care au loc. Robert e un om pus în niște situații de viață excepționale. Mi-am dorit să joc personajul ăsta.

La Chișu ești o piesă dintr-un angrenaj; toți pareți la fel de principali. Cum a lucrat regizorul cu voi?

Dan Chișu ne ajutase pe noi (actoriedefilm.ro) să producem seria de filme *Love Building* și a fost unul dintre puținii cinești care au crezut în valabilitatea proiectului. Îi suntem recunoscători pentru asta. În ceea ce privește filmul *București nonstop*, lucrurile sunt simple. Mi-a trimis scenariul, mi-a plăcut, mi-a zis cine mai joacă și am acceptat fără ezitare. Cam atât. Țin minte că am făcut destul de multe repetiții.

Când am vorbit după vizionarea de presă, apucaseși să vezi filmul?

Da, văzusem filmul. Îl văzusem la Cluj, în cadrul TIFF-ului, într-un *private screening* cu niște producători străini.

Ce diferențe sunt perceptibile pentru un actor român între producția unui film finanțat de stat (de pildă, Acasă la tata) și unul independent (București nonstop)?

Eu am lucrat la mai multe filme

independente ca producător. Ca actor pot spune că se câștigă mai bine la un film finanțat de stat. La filmele independente nu se pune problema câștigului material.

Ce criterii ai când alegi un proiect?

Păi la orice proiect accepți rolul luând în calcul câteva criterii simple: povestea, regizorul și partenerii. Mai sunt și altele care nu țin de esența profesiei, dar nu vreau să intru în detalii plictisitoare.

Din 2001 ai avut ocazia să faci de toate: filme de festival, filme de public, seriale, telenovele, filme independente (unele produse de tine împreună cu Dragoș Bucur și Dorian Boguță, cu care aveți și școala de actorie). Unde te regăsești cel mai bine?

Cu cât filmez mai mult, cu atât mai mult îmi place teatrul (n.r.: râde). Exagerez, desigur!

Andrei Gorzo l-a numit pe Robert, personajul din Acasă la tata, „un bombonel în pierdere de prospețime și totuși imatur, ascuns, irascibil și egoist”. Îți plac rolurile astea de contre-emploi? În Marfa și banii, respectiv Occident erai un „bombonel” nu doar proaspăt, dar și inocent.

De la primele roluri pe care le-am jucat au trecut vreo 15 ani. S-or fi schimbat multe de atunci. Pe de altă parte, nu cred că a aduce un plus de inocență și naivitate unui personaj strică. Cred că personajul Robert, chiar dacă a mai pierdut din prospețime, și-a păstrat un dram de inocență și reușește să se mire câte puțin în fața întâmplărilor pe care nu le mai poate gestiona. Cred că debusularea

personajului reiese foarte bine din replica pe care o adresează tatălui: „Crezi că, dacă aveam altă variantă, mai veneam aici, acasă?”. Robert e un băiat trist și debusolat, lucrul ăsta naște și un pic de egoism, dar aduce și un pic de naivitate în felul lui de a privi lucrurile.

În biografia ta de pe Cinema-gia (care cred că e de ceva vreme acolo), am găsit: „Actori preferați: Anthony Hopkins, Peter O’Toole, Richard Burton, Robert De Niro, James Woods, Woody Harrelson, Robert Downey Jr., Victor Rebengiuc. Actrițe preferate: Emma Thompson, Courtney Love, Uma Thurman. Scriitori preferați: Somerset Maugham, I.L. Caragiale, Kazuo Ishiguro. Hobby-uri: mersul pe role, filmele, reportajele și emisiunile de pe Discovery și Animal Planet, lectură. Muzică: Smokie, Tom Jones, Robbie Williams, Vank”. Ce s-a modificat între timp?

S-au schimbat multe de atunci... Au reapărut Tolstoi și Dostoievski. Au rămas Caragiale, De Niro, mă rog, e complicat. Oricum văd

că nu aveam niște gusturi chiar atât de rele. Sunt bucuros că nu au apărut Van Damme și Steven Seagal. Ce ne făceam atunci?

Ce faci când nu filmezi?

Sunt angajat la Teatrul Odeon unde joc în vreo cinci piese. E o perioadă în care teatrul a trecut pe primul loc. Când nu filmez, repet și joc la teatru. Cred că îndatorirea principală a unui actor e să lucreze și să joace cât mai mult. Teatrul este, de fapt, firul roșu din viața oricărui actor. Sau ar trebui să fie. În rest, merg la filme la cinema, fac sport, citesc și mă văd cu prietenii. Prietenii mei sunt în marea lor majoritate actori sau regizori, și atunci răspunsul ar fi: când nu filmez, vorbesc despre filme!

Ce gen de satisfacții îți dă Actoriedefilm.ro?

Actoriedefilm e un produs de succes cu care am reușit să producem în jur de 13 scurtmetraje și 3 lungmetraje. Ultimul lungmetraj va ieși anul viitor și se numește *Do-ua lozuri*. E o comedie în regia lui Paul Negoescu.

Ce proiecte pe termen scurt ai?

Păi deocamdată pot spune că am avut o perioadă foarte agitată. Am fost cu teatrul în turneu prin țară și, când m-am întors, a început toată pregătirea premierei filmului *Acasă la tata*, așa că am plecat cu Andrei Cohn și Andi Vasluianu cu filmul prin țară. Acum am început repetițiile la o nouă piesă la Odeon, care va avea premiera cel mai probabil la începutul lunii ianuarie a anului viitor. În același timp, alături de colegii mei Dragoș și Dorian vom produce lungmetrajul lui Jesus del Cero, care se va numi *Uruguay*. Filmările vor demara la începutul lunii februarie și vor dura aproximativ o lună. Este primul film ne-independent pe care îl produce Actoriedefilm.ro.

Ficționalizarea geamănului

Poate un roman despre un scriitor să fie mai relevant decât biografiile dedicate lui? Întrebarea a făcut ceva vâlvă în revistele de cultură de peste Ocean. Criticul Eric Banks amintea în acest sens mai multe romane bazate pe biografiile unor prozatori celebri: Colm Tóibín transforma în roman viața lui Henry James, iar David Lodge pe cea a lui H.G. Wells. Ambii autori erau de părere că viețile ficționalizate „pot anima chiar și cele mai dificile biografii de romancierii“.

Marius Miheț

Cred că problema ține exclusiv de felul în care acoperi zonele vagi ale biografiei de scriitor cu ceva nu neapărat adecvat, ci care să pară autentic. Dacă nu cumva și cu un strop de iradiere misterioasă. O biografie, ca să fie credibilă, trebuie să provoace cititorului o senzație a trans-lucidului. Să plonjezi în viața cuiva fără să întâlnești concret limitele cercetătorului. Ion Iovan are de la bun început o problemă atunci când scrie un roman despre viața lui Mateiu Caragiale: puținătatea manuscriselor păstrate în catagrafa Fundației Regale. Dar are, totodată, și un avantaj greu de cuantificat: știe, ca nimeni altul, să se substituie lui Mateiu, ca și cum stilul unuia

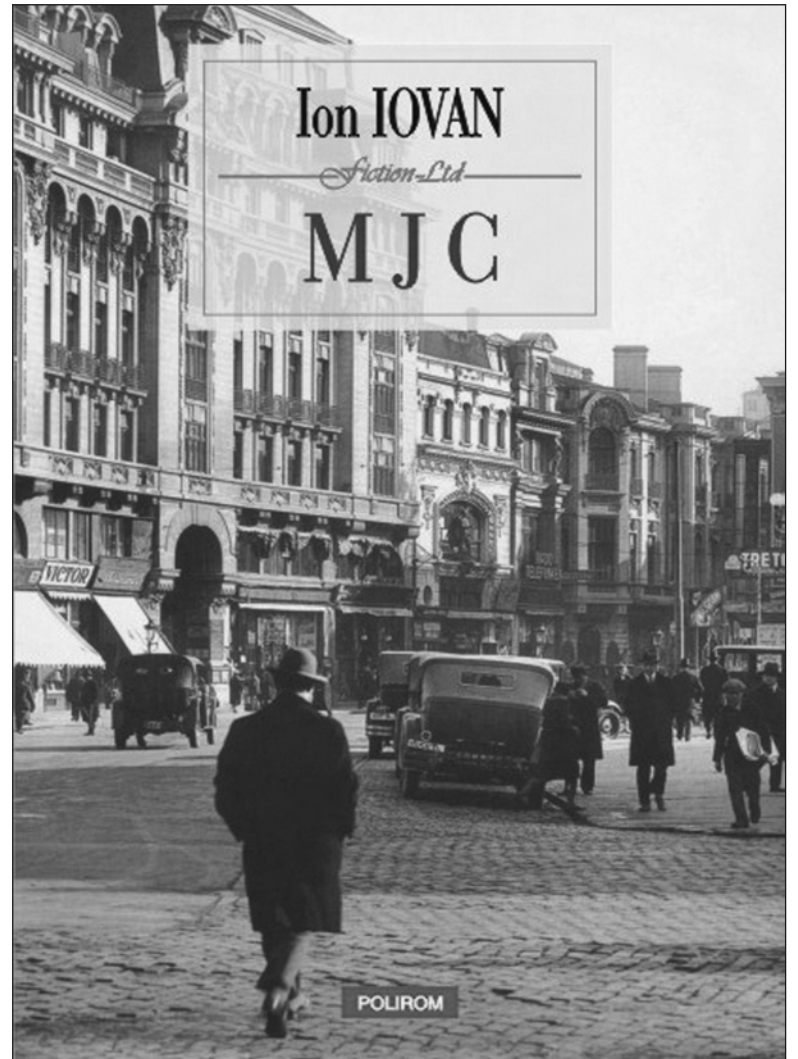
s-ar fi topit în al celuilalt. Rezultatul, dincolo de instrumentările post-moderniste, este unul spectaculos.

La finalul *MJC*-ului, nu știi cine este cu adevărat autorul: Ion Iovan a scris despre Mateiu Caragiale sau Mateiu a scris despre Ion Iovan? Exagerez, firește, dar nu suntem departe de un adevăr, anume acela al armonizării unui destin cu celălalt prin realizarea unui stil comun; mai bine zis, avem de-a face cu o robustă *consubstanțialitate*. Aici e miza lui Ion Iovan: cititorul să aibă impresia, la un moment dat, că citește cu adevărat ceea ce scrie însuși Mateiu.

Proiectul începe cu biografia fragmentată din *Portretul unui dandy român*, apărut în 2002. Toată cartea de acum 13 ani se reia cu o amploare sporită. Nu mai suntem cadrați în biografia subțire a unui scriitor misterios. În *MJC*, textul din *Portretul unui dandy român* este chiar schița romanului biografic. Acum se dezvoltă totul, înghițind materia cărții din 2002. Se adaugă o voce auctorială sigură nu doar pe datele unui destin, ci pe întreaga epocă. Narat la persoana a treia, primul roman din *MJC* introduce cititorul într-o istorie difuză, cea pornită la 1884, și-l poartă, tot mai limpede, până spre finalul vieții lui Mateiu Caragiale. Al doilea roman din *MJC* reia, într-un stil de-o intimitate halucinantă, jurnalul ultimilor ani ai scriitorului – continuând sau completând dosarul ficțional din *Ultimele însemnări ale lui Mateiu Caragiale* (2008).

În romanul biografic din *MJC*, naratorul nu se sfiește să trădeze de la bun început de partea cui se află. Și anume, în tabăra bastardului. Și

nu oricum. Ci deținând un întreg arsenal informativ. Caragiale-tatăl nu primește reproșuri, nici critici directe: în schimb, va fi „tradus“ de narator cu verva unui psiholog care nu-și respectă contractul de confidențialitate. Astfel, Mateiu ar fi numit de „burjuul“ tată: „progenitura sa de cartier“, „un făt întâmplător“, „puil de cuc“. La urma urmelor, apropo de ce spuneam mai devreme, impresia e că Ion Iovan alege un narator care relatează *ca și cum* ar fi geamănul-martor al lui Mateiu. Nu e loc de diplomație odată intrați în centrifuga docuficțiunii. Iar fiul impresionează grație unui narator partinic: cum califici un tată care-și lasă bastardul nu doar în afara lumii lui, dar la marginea riscantă a normalității? De pildă, abia când împlineste 10 ani, Mateiu primește un cadou de la tată – un atlas geografic. De aici înainte, lumea se proiectează altfel în ochii fiului. Descoperă, la 12 ani, că timpul e mai interesant privindu-l înapoi, iar netrăitul este mai fascinant decât viitorul. Nu-i de mirare că „fratele“-narator îi lipește etichete specifice intimității dintre frați: „ursuzul“, „urâciosul“, „contele“, „ciudოსul“, „taciturnul“ etc. Culmea e că nu-i place literatura. Îl plictisește. Unica fascinație rămâne istoria. Până la obsesia heraldicii nu mai e mult. Filosofia e simplă: „Epatează! Ca să ai parte, trebuie să te faci remarcat, să intrigi. Să arăți că nu ești un oarecare. Iar Mateiu era prețiosul scoborător al rosicrucienilor lui Caragea Vodă“. În curând, bastardul se semnează *Mathieu Jean Caragiale, conte de Karabey*. Nu-i va sta nimic în calea dobândirii unui *destin zeificat*. Eventual „sudoarea trivială“, depășită și ea, căci a fi dandy înseamnă să nu depui nici un efort. Doar să vânezi, mai ales distincții și domnișoare cu zestre bună. Reușește în mare parte. Căsătoria oferindu-i șansa propriului blazon, gândit de multă vreme: al Karabetzilor de Nagy-Buny. Pe domeniile soției „se visează seniorul unui latifundiu cu totală autonomie, precum cel pe care-l diriguia «africanul» duce de Abruzzi în Somalia, pe malul râului Shabelle“. Romanul jurnalului apocrif din *MJC* schimbă brusc registrul. Notațiile la persoana întâi lasă în urmă filmul unei vieți de epocă și face cititorul părtaş la prezentul unui sfârșit, consemnat chiar de eroul poveștii. Aici excelează Ion Iovan! Nu citim doar un spectacol al suprapunerii stilistice, ci și unul al imaginarului. Iată o mostră: „Meditația e rațiunea grădinii: invidios pe continua ei renaștere, aș cugeta aici, ca vechii egipteni, la reîncarnare.

Într-o bună primăvară mi-aș alege din nou regnul: nici arbore, nici animal – aș renaște zeu“ (12 iulie).

Ion Iovan construiește biografia unui exclus al prezentului dublat de un pacient al mirajului istoriei, captând astfel psihologia esențială a tainicului matur de mai târziu. Nimic nu pare că-i scapă lui Ion Iovan în această coregrafie desăvârșită a detectivisticii biografice.

În *MJC*, Ion Iovan continuă experimentul recuperării unei personalități electrizante: Mateiu Jean Caragiale, un scriitor care a lăsat în urmă mai mult taine decât certitudini. Ion Iovan reface în acest roman masiv o epocă luxuriantă cultural din istoria României, timp în care Mateiu Caragiale este pus sub lupa unui biograficționar ce reconstruiește o viață palpantă și labirintică până aproape de moartea protagonistului. Când, în jurnalul apocrif, vocea digitalizată postmodernist a personajului se manifestă la persoana întâi, rezultă un text plin de frecvențele timbrului unui om excentric în imaginar, hipersensibil și genial în scurta lui carieră literară. Cititorul descoperă un autor suprapus cu totul epocii rafinementelor fără întoarcere, o ființă ce tânjește după celebritate, lux și noblețe. De fapt, după un sens.

E mare lucru să pui imaginația să tureze numai pentru un altul, ipostaziindu-te în fel și chip în locul celuilalt, făcându-i din fragmente o viață unitară înțeleasă atât de plinar, încât nu te sfiești să o continui prin scris. Ce admir la Ion Iovan mai mult și mai mult este ambiția cu care asaltează reluarea. Un soi de spaimă față de precaritate îl îndrumă pe acest scriitor atipic să spargă jocul de puzzle gata încheiat pentru a redimensiona planșa portretului și a prelucra noi piese ce se vor potrivi chiar în centrul reprezentării. Numai Zigu Ornea cred că s-a transferat cu atât de multă patimă în viețile subiecților săi sau G. Călinescu, scufundat în torentul biografiei eminesceiene. Încolo, puține partide fericite. Mai degrabă remize, cu rază scurtă de acțiune. Ar trebui să ne întoarcem la autorii de biografii din urmă cu decenii, căci, în epoca recentă, cum se știe, singura biografie pentru care s-au antrenat și se produc atâtea minți capabile rămân comunismul și himerele lui. De aici mai ies, când și când, portrete biografice bazate pe datele Securității – și am numit, din păcate, pe cel mai important biograf al literaturii post-decembriște.

Ion Iovan, *MJC*, colecția „Fiction LTD“, Editura Polirom, 2015

Sala Radio
Vineri, 4 decembrie 2015, ora 19.00

Orchestra Națională Radio

Radio România
Institutul Francez
Orchestra de Camera Radio România

Dirijor: **VALENTIN DONI**

Soliste: **MIHAELA MINGHERAȘ-COUTURE** soprână
ANTONELA BARNAT mezzosoprană

Cl. Debussy: *Marea*
La Dame à la robe bleue

S. Rachmaninov: Dansuri simfonice, op. 45

CORUL ACADEMIC RADIO Dirijor: **DAN MIHAI GOIA**

parteneri media
Biletele se pot achiziționa prin rețeaua www.eventim.ro sau de la casa de bilete din strada Gral Berthelot 60-64 telefon 021 314 14 28, 021 314 68 99.

„Luceafărul” din Iași, locul în care copiii și adulții sunt uniți de teatru

Cu arhitectura sa inconfundabilă, Teatrul pentru Copii și Tineret „Luceafărul” din Iași rămâne un far cultural în capitala Moldovei care a strălucit întruna de-a lungul anilor. Acesta a fost, de la înființare, una dintre instituțiile de profil din Iași care, în ciuda faptului că are un specific oarecum nișat, aduce

unul dintre cele mai mari numere de spectatori la sutele de reprezentații susținute anual. În cele două săli ale teatrului situat în preajma Palatului Culturii, ascuns de fostul Palat al Justiției, vocile de copii entuziasmați de poveștile care prind viață în fața lor se îmbină cu cele ale adulților – atât cei care

vin să-i acompanieze pe pici la spectacolele ce le sunt dedicate, cât și cei care vin la reprezentațiile realizate pentru ei. „Cultura, arta trebuie să fie de cea mai bună calitate, indiferent că e pentru cei mici ori pentru cei mari”, spune Oltița Cîntec, critic de teatru și director artistic al instituției.

Cătălin Hopulele

Dacă ar fi să luăm în calcul doar evenimentele care au loc acolo, Teatrul „Luceafărul” este în sine un centru cultural al orașului, un nucleu de creație spre care gravitează anual aproximativ 60.000 de spectatori. Cu o echipă de 85 de persoane, 20 la nivel administrativ-contabilitate și 65 la departamentul creație, la teatru se joacă 350 de reprezentații și se realizează, în medie, cinci producții noi în fiecare an. Finanțat de către Consiliul Județean din Iași, „Luceafărul” a avut buget prevăzut pentru 2015 de 4.900.000 de lei, realizând aproximativ 372.000 de lei venituri proprii din vânzări de bilete până în luna curentă. Prețul билетelor variază, fiind de 5 lei în timpul săptămânii, 8 lei duminică și 10 lei la premiere. „În esența ei, arta teatrului pentru copii nu diferă de cea a teatrului care li se adresează oamenilor mari. Există doar niște particularități psihologice de care trebuie să ții cont. Dar tot despre creație, originalitate, inventivitate vorbim”, crede Oltița Cîntec, care este și doctor în teatrologie și curator pentru mai multe festivaluri de teatru din România.

Aceasta a explicat că trupa care dă viață pieselor de teatru numără 29 de actori ce sunt capabili să se adapteze, jucând dimineața pentru copii, iar seara intrând în pielea unor personaje din scenariile destinate adulților. „Sunt talentați, interesați să facă performanță, fiind o trupă echilibrată ca vârstă, tipologii interpretative, valoare. Sunt artiști deschiși la provocări, care înțeleg că în profesia asta trebuie să înveți tot timpul, să te perfecționezi, să fii în formă maximă, să te reinventezi. Iar asta înseamnă și să poți juca dimineața în spectacole pentru copii, după-amiaza, în reprezentații care se adresează «întregii familii», iar seara, pentru tineri și adulți. Cultura, arta trebuie să fie de cea mai bună calitate,

Echipa Teatrului „Luceafărul”

indiferent că e pentru cei mai mici ori pentru cei mai mari”, a spus aceasta.

Cel mai amplu proiect – FITPT

În viziunea conducerii artistice a teatrului, misiunea „Luceafărului” este aceeași de a avea spectacole de valoare pentru un public variat. De aici s-au născut o serie de colaborări cu regizori tineri, care sunt cunoscuți pe piață, dar care nu au mai lucrat în Iași, precum Radu-Alexandru Nica, Bobi Pricop, Konrad Dworakowski, dar și diferiți scenografi, coregrafi, compozitori care să lucreze cu actorii teatrului. Însă bijuteria de pe coroana „Luceafărului” este Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr (FITPT), acreditat ca festival european de către Asociația Europeană a Festivalurilor, care are sediul la Bruxelles. Acesta a ajuns la a opta ediție. „E un eveniment foarte bine cotate, care are în fiecare an câte o temă, ce aduce la Iași numeroase exclusivități naționale, o medie de peste 400 de invitați pe ediție, are un concept care reunește atât spectacole, cât și conferințe, debateri, ateliere, lansări de carte,

expoziții, proiecții de filme”, a spus Oltița Cîntec.

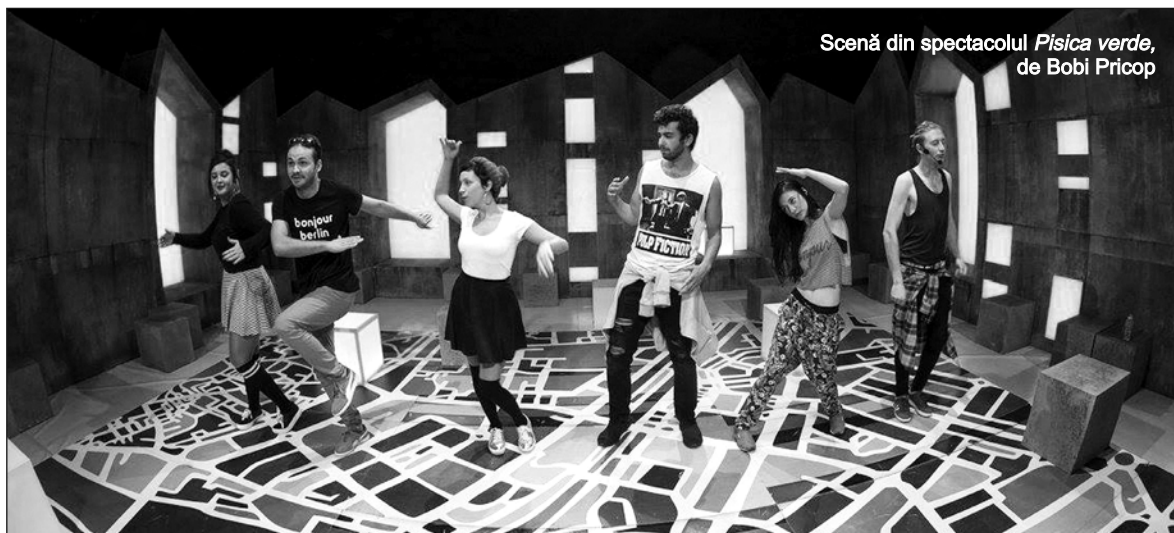
Aceasta a mai spus că prin reprezentațiile noi care sunt create an de an se încearcă o racordare la evenimentele din domeniu din Europa, urmărindu-se de fiecare dată noutatea. Ca exemplu, ultima premieră, spectacolul pentru adolescenți și tineri *Pisica verde* de Elise Wilk, folosește pentru prima dată în România un sistem intitulat *silent disco*. „Spectatorii nu mai stau în sală și privesc pasiv, ci devin participativi, sunt în poveste alături de interpreți, receptează

totul prin intermediul căștilor. În privința sincroniei cu pulsul continental, Teatrul Tineretului din Zurich a deschis stagiunea, în octombrie, cu un spectacol realizat cu *Pisica verde*. Teatrul „Luceafărul” a început sezonul 2015-2016 cu *Pisica verde*, regia Bobi Pricop, unul dintre cei mai profunzi, creativi și mai serioși regizori sub 30 de ani din România”, a mai spus directorul artistic.

Data fiind deschiderea teatrului către producții inedite, reprezentanții acestuia spun că foarte multe spectacole apar în urma

propunerilor regizorilor care vin și înaintează proiecte pentru a fi puse în scenă. Din cei 60.000 de spectatori pe care i-au raportat în ultimul an cei de la „Luceafărul” la toate reprezentațiile, 7.000 au fost în străinătate. De altfel, în 2015, spectacolele acestora s-au jucat și au fost vizionate la Iași, Piatra Neamț, Gura Humorului, Pașcani, București, Sevilla, Madrid, San Sebastian, Guernika, Malaga, Cordoba, Zagoza (Spania), Lisabona (Portugalia), Varșovia (Polonia) și Chișinău. „Fiecare nou proiect trebuie să fie inedit, să aibă ceva special, să atragă. Să stârneasce, mai întâi în artiști, apoi și în public, scânteia aceea care îți dă furnicături în stomac! Și care te va readuce în sala de spectacol. În artă nu este loc pentru rutină! Publicul trebuie sedus și nu poți reuși asta decât printr-o ofertă de foarte bună calitate”, a explicat Oltița Cîntec.

În ceea ce privește viitorul Teatrului, directorul artistic spune că punerile în scenă vor căuta mereu să inoveze, iar dacă numărul de spectatori a crescut până acum, „nu va crește la infinit”, acesta urmând să se stabilizeze undeva în jurul cifrei de 60.000 de spectatori într-un an. „Este o cifră foarte bună nu numai pentru Iași, unde cred că e cea mai bună, ci și pentru România.”

Scenă din spectacolul *Pisica verde*, de Bobi Pricop

Doina Jela – Villa Margareta

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din romanul *Villa Margareta*, de Doina Jela, care va apărea în curând în colecția „Fiction LTD“, la Editura Polirom.

– Fragment –

Devenită totuși mult mai înțelegătoare și mai nuanțată cu el, pe care și-l imagina suferind, comenta, mai mult de formă: „O imagine de paradis pierdut“, pentru ca imediat să-și aducă aminte de „tovarășa Artemiza Vălurean“, cea care plângea în ziua mitingului lui Ceaușescu că, dacă semna apelul cu huliganii și cădea regimul, o pătea și dacă nu-l semna și nu cădea regimul, iar o pătea, și nu știa ce să facă, săraca, decât să plângă, când unii și-au pus piciorul în ghips, dar alții s-au dus în ochiul ciclonului. Aici se oprea. Nu era de dorit să întoarcă vesta, chiar așa, de tot, Ioana. Deși în cele două săptămâni cât circulase zvonul că fusese împușcat la Revoluție se ocupase cu o tenacitate de Anița Ipătescu (altă poreclă pe care i-o lipise Vlad „ca marca pe scrisoare“), dăduse buzna peste Stamatoiu, devenit șef al culturii, făcuse scandal, îl bătuse la cap pe Sandu să-și folosească și el pilele/cunoștințele/relațiile ca să scoată volumul lui Vlad și acum poemele lui erau „pe țevă“, mă asigura. Devenise o „capitalistă perfectă“, vorba celor de la Topalu, dar nu puteam să nu-i fiu recunoscător pentru asta: știam că doar din loialitate

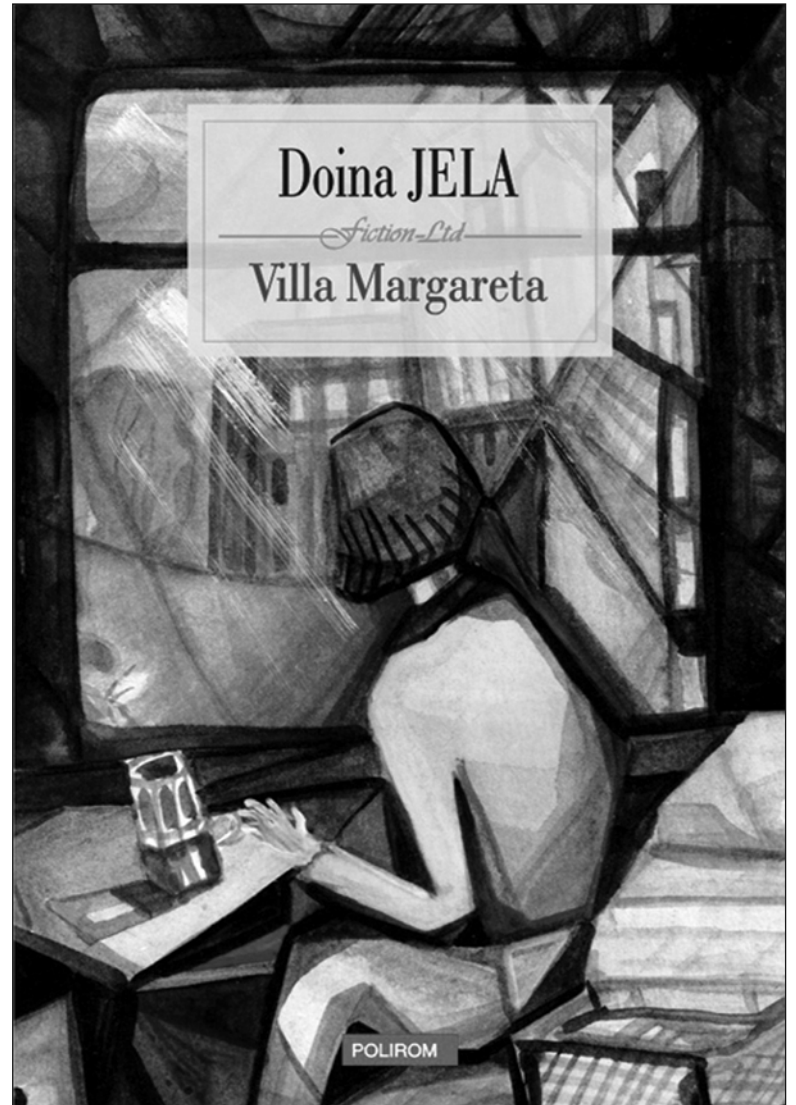
față de mine o făcuse și presupuneam că, după ce se întâmplase ce se întâmplase cu Letiția, oricâte frământări și remușcări i-ar fi atribuit, îl antipatiza ca la începutul cunoștinței lor. Sau nici măcar nu-l mai antipatiza. Mă rugase într-un rând să nici nu-i mai pomenesc numele. Cu cât vorbim mai puțin despre el, cu atât o să ne înțelegem mai bine, îmi spunea vag amenințătoare ori de câte ori îl evocam. Și ieșea din dormitor cu mersul ei greoi de la sarcină. Îmi propuneam să-mi schimb atitudinea față de ea imediat ce avea să se nască Răducu, să-i atrag atunci atenția că a ținut-o cu mine din șantaj în șantaj toată perioada cât copilul meu a fost în „gazdă“ la ea, dar, ca și cum mi-ar fi ghicit gândul, fiindcă devenise extrem, extrem de suprasenzorială, se întorcea imediat, strigând: „Să nu-ți închipui că un copil ți se instalează în cap și nu doar în burtă și din cauza lui o femeie nu mai gândește. Tot așa gândește și după aceea, nu-ți face iluzii“. Nu ajungeam la reconciliere, dar adevărul este că nici la ceartă.

Dincolo de oroarea mea de certuri cu propria soție, pe care nu o mai înțelegeam, de grija pentru bunăstarea copilului meu, dincolo de viitorul care-mi ținea gândurile suspendate, adevărul este că-i uitasem amândoi. Topalu, Hârșova, pictura, pescuitul erau amintiri foarte frumoase, erau chiar tinerețea mea, dar estompată sau adânc îngropată, fără figuri în relief, deasupra solului, chiar dacă în centrul amintirilor mele era, cu siguranță, Vlad. Vlad și peisajele mele cu case dobrogene.

Și acum, în 11 iunie, când băiețelul meu mai avea o lună până să

vină pe lume și bunicii lui, la București, îi pregăteau frenetic trusoul, Vlad mă sunase la numărul de la garsoniera de lângă moschee, vorbindu-mi exact ca pe vremuri. Și am fost emoționat să-i aud vocea: „Bătrâne, știam că ești aici, ai fost reperat. N-am vrut decât să te salut de la distanță“. „Cum de la distanță? Vino imediat încoace.“ „N-am cum, bătrâne, n-am cum. Sunt chestiuni arzătoare la ordinea zilei, care nu suportă, care vasăzică, amânare.“

„Chestiuni arzătoare“ era un fel de-a spune. Înțelesesem că fusese dat afară din învățământ și trăia din pescuit. Fără nici o legătură cu episodul revoluționar, de fapt, nici măcar cu cele câteva săptămâni de presă furibundă, când fusese chiar amenințat cu moartea pentru un articol care a făcut o mare valvă locală, fiindcă era intitulat „Revoluția din Constanța s-a ținut la București“. Plecată în 22 decembrie, cu huiduieli, am înțeles, și revenită aproape imediat după alegerile din mai '90 (sau și mai devreme), tovarășa Artemiza Vălurean, devenită „doamnă“, îl dăduse afară pentru consum repetat de alcool, intrare la ore în stare de ebrietate și ofense aduse autorității. Stamatoiu nu reușise să dreagă nimic, mă sunase și-mi spusese: „Bătrâne, e singurul motiv. Revoluționarilor vezi și tu că noi le dăm ce trebuie. Măcar un act dacă-și făcea“. Până și Ioana, de altfel admirativă, pretindea că nu din onestitate, ci din neglijență nu-și luase acel act. Așa era. Și totuși, dacă cineva fusese revoluționar, acela fusese el. În 21, când doamna Artemiza Vălurean, încă tovarășă, îi convocase și îi primise hohotind de plâns și arătând speriată spre televizorul închis, în vreme ce Stamatoiu, în capul mesei, citea un text despre huliganii de la Timișoara care trebuie condamnați, Vlad s-a uitat roată la toată adunarea cernită din jurul mesei din cancelarie, apoi la televizor. Doar o secundă. „Gata, Ceaușescu a belit carasu“, urlase și, trăgându-și din mers pe mâneci canadiana de fâș îmblănită, a spus, îndreptându-se spre ușă: „Ei, ia să vedem, pe cine duc gratis la București?“. Nu am să uit niciodată momentul acela, deși am rămas înțepenit pe scaun. E unul dintre cele mai rușinoase din viața mea și mi-l asum ca atare. Cea care s-a ridicat a fost profesoara de franceză, cea din cauza căreia îl părăsise Letiția. Dacă între ea și Vlad se petrecuse ceva acolo, la Villa

Margareta, dacă ei pângăriseră Sanctuarul purității, cum ar veni, atunci se prefăcea foarte bine, fiindcă îmi amintesc că a spus: „Vin eu, domnu' Cernescu“. Și, înhățând de pe speteaza scaunului o canadiană cu glugă și fermoar, destul de groasă, a ocolit masa lungă și s-a îndreptat în urma lui spre ieșire. Am aflat apoi, de la alții, că a bântuit străzile Bucureștiului, participând la toate mitingurile, până în 19 ianuarie, când i-a zis ultimei lui cuceriri, o puștoaică de 19 ani, iubirea lui călită pe baricade: „Gata, distracția s-a terminat, capul la fund. Acest butoi de o mie de tone de rahat va fi de acum amestecat cu câteva zeci de kilograme de miere. Așa că, de fapt, vor fi o mie și câteva zeci de kilograme de rahat“. Și s-a urcat pe motoretă cu ea și a revenit la Hârșova, probabil beat mort, dar contractul lui de muncă era deja desfăcut.

Nu-l căutasem deloc în lunile din urmă, iar acum mă căuta el pe mine. Doar ca să mă audă, spunea. Ca să știu că „am fost reperat“.

Și pentru că am insistat din răspuțeri, a doua seară ne-a bătut totuși la ușă. Ioana stătea cocoțată

AUTOAREA

DOINA JELA, prozatoare, publicistă, eseistă, traducătoare. Dintre volumele publicate menționăm: *Cazul Nichita Dumitru* (1995, Premiul de onoare din partea Asociației Internaționale a Scriitorilor și Oamenilor de Artă Români, Washington, 1996), *Această dragoste care ne leagă* (1998), *Drumul Damascului* (1999, 2002) și *Lexiconul negru, unelte ale represiunii comuniste* (2001). La Editura Polirom a mai publicat *Televizorul de noapte* (1997).

în vârful patului, prăjită toată și unsă cu oțet. Citea *Numele trandafirului*, după ce terminase *Magianul*, aflat încă pe măsuta de cafea. Spre deosebire de toată lumea pe care o cunoșteam, care devora ziare, în așteptarea nașterii copilului, pe Ioana n-o mai interesa actualitatea. Profita de „mica vacanță“ pentru a se pune la punct cu literatura necitită. M-a întrebat, amabilă, dacă vreau să-i deschidă ea.

CARTEA

Când Doina Jela se hotărăște să scrie un „jurnal de lăsare la vatră“, în haosul și agitația din redacția editurii unde lucrează își face apariția Rafael, o veche cunoștință a ei, și îi lasă un manuscris misterios în vederea publicării. Din acest moment, pe măsură ce îl citește pentru a-i face un referat, paginile din jurnalul ei se împletesc cu cele din manuscrisul lui Relu-Rafaelu, iar ceea ce era inițial o obligație, personală și de serviciu deopotrivă, devine o veritabilă provocare pe măsură ce descoperă că personajele sunt reale și, mai mult, că le cunoaște. Vlad Cernescu, Letiția, Ioana, Valeria și Rafael sunt aduși laolaltă de repartitia ca profesori la o școală dintr-o comună dobrogeană, nu cu mult timp înainte de revoluție. Poveștile lor se întretaie, legături nebanuite ies la iveală, iar micile istorii personale se prelungesc până în prezent și compun istoria mare a ultimului sfert de veac, având în centru Villa Margareta, un loc al pasiunii inflăcărâte, dar și al marilor dezamăgiri. În romanul Doina Jela ficțiunea și realitatea se contopesc într-o poveste emoționantă și tulburătoare.

Cum nu a furat Starbucks Crăciunul

În lumea noastră se duc, din păcate, tot felul de războaie. John Lennon ne-a rugat frumos să ne imaginăm toți oamenii trăind în pace, dar oamenii, sincer, nu prea au chef să facă asta. De exemplu, în România e mult mai interesant să te certzi pe marginea compatibilității dintre chiloți și politică; în lumea largă există conflicte serioase, al căror loc nu este în acest articol. Iar unii susțin că adevăratul război dintre Bine și Rău s-ar purta pe un pahar de carton de la Starbucks.

„Imaginile pe care le veți vedea sunt extrem de ofensatoare. Pregătiți-vă!”, spune Ellen de Genes, femeia comedian, și ia în mână un pahar de cafea Starbucks. Este noul model de Crăciun al paharelor de carton, în care se va servi cafeaua la pachet în toate cele 21.366 de magazine ale sale,

inclusiv în România. Modelul paharului e simplu: un roșu cald, adânc, în mijlocul căruia tronează sigla ușor de recunoscut a lanțului american de cafenele. „Oamenii sunt furioși față de paharul acesta pentru că spun că Starbucks este împotriva Crăciunului. Modelele anterioare aveau desenate pe ele fulgi de zăpadă, sania lui Moș Crăciun și spiriduși... știți voi, toate lucrurile pe care le puteți găsi în Biblie”, continuă Ellen în hohotele audienței. „Acum e doar roșie. Am putea să-i spunem, direct, biberonul lui Satana”, își încheie monologul și toată lumea izbucnește în râs.

Deși toată lumea râde, nu este o glumă. Modelul de Crăciun al paharelor de la Starbucks a fost acuzat că ar fi anticreștin. Mai întâi, de un fost preot cu o mare audiență pe Facebook, apoi din câteva grupuri creștine, până ce totul a culminat atunci când Donald Trump, candidat republican la președinția SUA, a declarat că poate Starbucks ar trebui boicostat.

Autointitulatul evanghelist Josh Feurestein păstorește vreo două milioane de fani pe pagina lui de Facebook, de unde își proclamă adevărul despre lume prin predici filmate cu telefonul. „Starbucks a

scos Crăciunul de pe paharele lor pentru că îl urăsc pe Iisus!”, și-a anunțat el oițele din parohia lui digitală. „Vă dați seama că Starbucks a vrut să înlăture Crăciunul și pe Iisus de pe noile lor pahare? De aia sunt doar roșii.” A fost suficient ca videoclipul să aibă peste 10 milioane de vizualizări ca să apară, din colțuri nebănuite, asociații creștine, comentatori și alți evangheliști care să vocifereze împotriva Starbucks.

Înainte de a anticipa întreaga furtună din paharul lor de cafea, Starbucks anunțase simplificarea modelelor cu un comunicat de presă: „Anul acesta, am vrut să întâmpinăm sărbătorile cu o puritate a designului care îmbrățișează toate poveștile noastre. Îmbrățișăm simplitatea și liniștea”.

Presa nu a ajutat nici ea foarte mult în întreaga controversă. A preluat rapid informațiile despre „blasfemia Starbucks”, a găsit persoane care să fie indignate în fața camerelor și a declarat că are loc o nouă bătălie pe frontal împotriva Crăciunului. Într-adevăr, pe timp de iarnă, companiile și instituțiile trebuie să meargă pe linia subțire a corectitudinii politice: le pot ura clienților „Crăciun fericit”

De veghe în lanul de cultură

Mădălina Cocea

sau trebuie să le spună, mai simplu, „Sărbători fericite”? Dacă sărbătoresc Kwanzaa? Hanuka? Solstițiul? E corect să se decoreze centrele orașului cu scena ieslei sau asta îi face pe cei din alte confesiuni să se simtă excluși din bucuria sărbătorilor în comunitate?

Poate și din cauza proporțiilor prea mari, efectul scandalului a fost exact invers decât cel intenționat de cei revoltați. Pe rețelele sociale a început să se răspândească sloganul #JustACup, în traducere

aproximativă, „E doar un pahar”. Oamenii au început să se întrebe unii pe alții dacă într-adevăr cunosc pe cineva care este cu adevărat ofensat de „impertinența” paharelor Starbucks și mai toată lumea a ridicat din umeri. Până la urmă, paharele cele roșii de Starbucks au beneficiat de atât de multă reclamă și bunăvoință, încât toată lumea se întreabă dacă nu cumva totul a fost gândit ca să ne facă mai multă poftă de un delicios latte cu scorțișoară și caramel.

Timpuri noi

Daniel Cristea-Enache

Convorbiri cu Nicolae Manolescu

— Păreau mai importante cuvintele tipărite înainte de 1990 decât cele așa ușor răspândite astăzi? Dincolo de „ciurul” exigenței critice, cenzura ideologică a epocii „de aur”, cu care v-ați confruntat și luptat atâția ani, făcea oare ca fiecare text publicat să aibă o importanță și un rol diferite de cele pe care textele (oricât de valoroase) le mai pot avea în prezent? Scrisul unui critic literar și în general al unui intelectual contează mai mult (și pentru mai mulți) într-o epocă totalitară sau într-una democratică?

— Nu există decât „dincolo de ciur”: tot ce contează, fiind vorba de cultură, implică spiritul critic. Cenzura ideologică, eu am cunoscut-o doar pe aceea comunistă, a

jucat în cântarul care măsoară importanța cuvintelor noastre un rol secundar. Suportabil în majoritatea cazurilor, perturbant în destule și mutilant în câteva. Alexandru George m-a admonestat într-un rând pentru a fi pretins, după 1989, că publicațiile mele n-au suferit leziuni grave din cauza cenzurii. Încă și mai urât din partea mea, mă amuzasem să dau exemple de absurdități comice ale cenzurii. Ceea ce marelui eseist i s-a părut inacceptabil. Nu te joci cu lucruri serioase. Mă simt obligat să vin, chiar dacă prea târziu pentru a obține iertarea lui Alexandru George, cu unele precizări. Ca totdeauna, de altfel, vorbeam în numele meu, bazat pe experiența mea. Nu aveam pretenția,

n-o am nici acum, de a-mi absolutiza experiența personală și, cu atât mai puțin, de a nu ține seamă de a altora. Așa că se cade să-mi explic părerea.

Fac parte dintr-o generație norocoasă: când am debutat noi, la începutul anilor 1960, trecuse un lustru de la Congresul XX al PCUS, în care Hrușciiov denunțase în faimosul lui Raport, rămas nu mult timp secret, crimele lui Stalin. Lumea comunistă intrase în declin ideologic. Deși în România destalinizarea luase forma originală a unui antisovietism, mai întâi discret (în vara lui 1958, Armata Roșie părăsea țara, însoțită de manifestații oficiale de simpatie în gărilile pe unde treceau trenurile, cu butoaie de vin, mâncare, spectacole), apoi fățiș (în aprilie 1964, influența nefastă a sovieticilor în economie și societate a făcut obiectul dezbaterii publice organizate de aceeași oficialitate care fusese produsul ei), „dezghețul”, cum l-a numit Ilya Ehrenburg într-un roman tradus și la noi, devenea perceptibil în cultură. E momentul în care scriitorii clasici interziși în întreg deceniul anterior sunt retipăriți și comentați relativ liber. Pot da

exemplul lui Gib I. Mihăescu, despre care am scris eu însumi, la inițiativa lui Paul Georgescu, care începuse să consacre numere din „Viața românească” unor scriitori aflați la index până atunci, și a căror operă nu va întârzia să fie retipărită. Așa s-a întâmplat și cu operele lui Gib I. Mihăescu, retipărite toate, cu excepția romanului *Rusoaica*. Nu mă întreba de ce: desovietizarea nu mergea atât de departe, încât să elibereze de sarcină arheologică un roman a cărui acțiune se petrecea în Basarabia interbelică.

Generația mea a profitat de declinul ideologiei și, în definitiv, al politicii comuniste. Ceea ce nu le fusese îngăduit celor dinaintea noastră, uneori cu doar câțiva ani mai în vârstă, ni se oferea nouă așa zicând pe tavă, ca urmare a unei conjuncturi politice favorabile. Abia peste un deceniu, când acestei mici liberalizări, cum a fost numită, îi vor pune capăt „Tezele din iulie”, vom fi nevoiți noi înșine să ne luptăm cu adevărat cu cenzura pentru opera noastră. Spre deosebire însă de anii 1950, trebuie spus că lupta devenise posibilă. Nu mai exista riscul unor „nopti din iunie”, ca în 1953,

când artiștii fuseseră chemați la judecata partidului. E adevărat că vor mai exista interziceri ale dreptului de semnătură, dar abia spre sfârșitul regimului și atunci, fără tapaj, în așa fel încât puteau fi trecute cu vederea. Îmi amintesc că la o inspecție pentru acordarea gradului I, în decembrie 1989, profesoara inspectată mi-a mărturisit îngrozită că lecția de literatură avea ca temă, conform programei, balada lui Stefan Aug. Doinaș *Mistrețul cu colți de argint*. „Și care e problema?”, am întrebat-o. Auzisem, firește, că Doinaș își pierduse dreptul de semnătură, dar cum măsura nu era publică, făceam pe naivul. „Eu nu ascult Europa liberă, iar în presa din țară n-am citit nimic despre asta”, am adăugat în glumă. „Și dacă mi se anulează examenul?”, a continuat profesoara. „Nu se va întâmpla nimic”, am închis eu discuția și elevii au putut citi și comenta balada poetului interzis. Inspectorul școlar care mă însoțea, Gheorghe Șovu, autorul *Liceenilor*, a fost de acord cu încălcarea, cum să-i zic, a consemnului.

Din volumul *Convorbiri cu Nicolae Manolescu*, în lucru

Nici moartea nu ne mai scapă de *Războiul stelelor*!

Saga *Războiul stelelor* va fi resuscitată oficial pe 18 decembrie odată cu noul film din serie, lucru care umple de fericire zeci de milioane de fani. Se pare însă că povestea începută de George Lucas în urmă cu 40 de ani este aidoma unui dragon: odată (re)trezit la viață, este aproape imposibil să îl adormi la loc.

Sau, mai precis: „Studiourile Disney intenționează să scoată pe piață câte un nou film *Star Wars* în fiecare an, câtă vreme oamenii vor cumpăra bilete. Să o spunem și altfel: dacă lucrurile merg bine pentru Disney, iar voi sunteți ca mine, suficient de bătrâni cât să fi văzut, la vremea lui, primul film din serie, probabil nu o să apucați să îl vedeți și pe ultimul. Este franciza veșnică”, scrie ziaristul Adam

Rogers în ultimul număr al revistei „Wired”.

O scurtă întoarcere în timp: George Lucas a ales să scape de universul pe care l-a creat vânzând drepturile francizei, acum câțiva ani, studiourilor Disney, pentru frumoasa sumă de 4 miliarde de dolari.

Acum, seria *Războiul stelelor* este dezvoltată de o nouă echipă, producătoarea Kathleen Kennedy (care are și funcția de brand manager), scenaristul Lawrence Kasdan și regizorul J.J. Abrams, iar Disney intenționează să profite de acest vast univers pentru a-l exploata la maxim, cu filme de cinema, continuări, filme derivate, seriale TV, romane, benzi desenate etc.

Cele două trilogii de până acum, cele ale lui Lucas, s-au pliat pe un format „linear”. Acum, odată cu explozia Universului Supereroilor Marvel și cu noua direcție TV, acest format „linear” este istorie. Trăim era universurilor interconectate, a liniilor narrative care se întrepătrund, iar Disney este mai mult decât pregătit pentru așa ceva.

Pentru moment, planurile sunt clare. *Războiul stelelor: Trezirea Forței*, filmul din decembrie, este primul dintr-o nouă trilogie ale cărei „capitole” vor fi lansate la distanță de doi ani. Între ele, Disney lansează, în fiecare an, câte un film *Star Wars* „derivat”, a cărui acțiune nu are legătură cu

trilogia principală. Primul, care va fi lansat anul viitor, va fi *Rogue One*, urmat, doi ani mai târziu, de un altul despre care se spune că îl va avea ca erou pe popularul Han Solo. Într-o galaxie atât de vastă, așa cum este cea imaginată de Lucas, există loc pentru sute și mii de povești, de personaje, care să

fie transformate în filme sau seriale TV.

În rest, cel puțin deocamdată, nu există un plan foarte precis pentru acest uriaș univers cinematografic. „Doamne, Dumnezeule!”, râde Kathleen Kennedy, „sunt atâtea lucruri care trebuie puse la punct. Nici pe departe nu am întocmit un plan detaliat. Ca să împrumut o replică din *Cavalerii Arcii Pierdute*, o să facem planul din mers”.

„Adevărul este că, într-o cultură cinematografică obsedată de întrebarea «ce urmează?», *Trezirea Forței* va deveni foarte repede o amintire, la fel ca filmul *Era lui Ultron*, de anul acesta”, scrie site-ul Collider. „Dar filmele cu supereroi sunt legate de mitologii câtă vreme *Star Wars* are la dispoziție propriul lui univers.”

„*Războiul stelelor* este propriul lui gen aparte”, este de acord scenaristul Lawrence Kasdan. „Ca orice alt gen, asta înseamnă diverse feluri de artiști și povești. *Războiul stelelor* poate fi orice dorești tu să fie.”

Suplimentul lui Jup

Când Jim Carrey era ajutat de CIA

Actorul Jim Carrey a avut un mare succes în rolul titular din *Cum a furat Grinch Crăciunul* (2000), comedie de familie semnată de Ron Howard care a strâns numai în SUA 350 de milioane de dolari încasări.

Pentru Carrey însă, filmările nu au fost o plăcere, dimpotrivă. Preferat de realizator pentru corpul său elastic și grimasele sale, Carrey a fost silit să suporte interminabile ore de machiaj, realizate de specialistul Rick Baker (*Star Wars*, *Men In Black* etc.).

În prima zi de filmări, după opt ore de machiaj, Carrey i-a spus regizorului că nu poate juca în film. Producătorul Brian Grazer a venit atunci cu o idee: să angajeze un specialist care antrenează statul major CIA să suporte tortura. Specialistul respectiv l-a antrenat pe

Carrey să suporte costumul de latex și machiajele sofisticate vreme de zeci de zile, cât au durat filmările.

„Îmi spunea: mănâncă ce vrei. Dacă simți că te cuprinde panica și intri în vrie, deschide televizorul, cere-i unui amic să îți tragă una după cap, dă-ți pumni în picioare și fumează, fumează cât poți!”, povestește Jim Carrey. „Stăteam

pe platou și fumam dintr-un porttigaret ca un pompier, ca nu cumva să dau foc perilor de iak din mască.”

În cele din urmă, Jim Carrey a văzut că toate chinurile sale au dat roade după ce *Grinch* a avut succes, iar el a fost nominalizat la un Glob de Aur. Totodată, Rick Baker a câștigat un al șaselea Oscar din carieră pentru munca sa.

Daesh urăște Bataclan

În urma atentatelor din Franța din 13 noiembrie, mulți internauți au descoperit o ciudățenie tulburătoare: Google Maps localizează Daesh (Statul Islamic) în sala Bataclan din Paris, unul dintre locurile atacate de atentatori.

Google nu știe exact de ce s-a întâmplat asta. Poate fi o manipulare răuvoitoare a cuiva sau, mai degrabă, algoritmi Google au fost pur și simplu dați peste cap de imensul număr de căutări, fenomen numit deja „Google Map Bombing”, în care atacurile jihadiștilor din Paris sunt asociate și cu atentatul de la Bataclan.

Sala Bataclan a fost însă una dintre țintele importante ale teroristilor din 13 noiembrie care au ucis 89 de persoane prezente la un concert al pașnicei formații americane Eagles of Death Metal.

De fapt, Statul Islamic a și recunoscut „interesul” său criminal pentru această sală legendară din Paris, denumită, în comunicatul de revendicare al atentatelor „o sărbătoare a perversității pentru sute de idolatri”.

Teatrul Bataclan, ținta atentatorilor din 13 noiembrie, se află pe Boulevardul Voltaire. El a fost construit în 1864 după planurile arhitectului Charles Duval și și-a luat numele după opereta *Bataclan* a lui Jacques Offenbach. Sala are o lungă istorie și tradiție muzicală (de exemplu, aici a cunoscut

Maurice Chevalier primele lui succese importante). Dar, din anii '70, ea a devenit „un loc legendar pentru concertele rock”.

Bataclan îi irită pe islamisti de multă vreme, scrie „Le Monde”, care citează specialiști convinși că un motiv ar fi „presupusul sionism al proprietarului sălii”.

Mark Hecker, de la Centrul de Studii de Securitate al Institutului Francez de Relații Internaționale (IFRI), a explicat în cartea *Intifada franceză?* cum, la sfârșitul anilor 2000, Bataclan a infuriat militanții palestinieni din Paris când a găzduit o gală de susținere în favoarea forțelor israeliene. Manifestanții au continuat în 2009, iar în același an grupul jihadist palestinian Jaish Al-Islam a pregătit chiar un atentat.

Adevărul este că, dincolo de pretensele afiliații „sioniste” ale proprietarilor, Statul Islamic urăște muzica, cel puțin în formele plăcute non-islamistilor. Încă de

la primele ei apariții, Daesh a denunțat „aspectul blasfemitoriu” al muzicii. În februarie, militanții statului islamic au ars pe rug mai multe instrumente muzicale „occidentale”: saxofoane, baterii etc. Islamul radical, scrie „Slate”, nu condamnă muzica în sine, combate o anume muzică ce nu este suficient de „pioasă”.

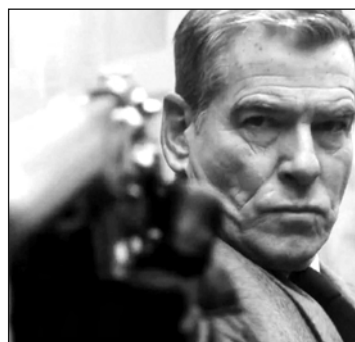
„Încă din secolul al IX-lea, mai multe tratate au condamnat *malâhi* (instrumentele muzicale) și dansul drept un prilej pentru păcat pus la cale de diavol, fiindcă instrumentul muzical te îndepărtează de viața unui credincios”, spune islamologul Olivier Hannes, în „Le Plus”. „În secolul XX, occidentalizarea lumii arabe a părut a da dreptate mișcărilor salafiste în ceea ce privește muzica: ritmurile americane și utilizarea instrumentelor occidentale n-ar fi altceva decât o dovadă a decăderii morale și politice a Islamului.”

James Bond contra ultimului Bond

Fostul James Bond, Pierce Brosnan, nu este deloc satisfăcut de noul film James Bond, *Spectre*.

„Abia așteptam să văd filmul”, a declarat Brosnan pentru Hitflix. „Mi s-a părut mult prea lung. Iar povestea mi s-a părut cam slabă, ar fi trebuit să fie mai condensată. Chiar a fost prea lungit.”

De asemenea, Brosnan remarcă faptul că ultimele filme din serie sunt cumva mult prea realiste pentru universul spionului creat de Ian Fleming. „*Spectre* nu mai e nici una, nici alta”, crede actorul. „Nu e nici Bond, nici Bourne.” Cu toate acestea, fostul Bond are câteva cuvinte de

laudă pentru noul interpret al agentului 007, Daniel Craig.

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Cine-l inspiră pe George R.R. Martin

E limpede că seria heroic fantasy *Urzeala tronurilor* le datorează foarte mult lui Tolkien, pentru *Stăpânul inelelor*, și, mai ales, lui Maurice Druon, pentru seria de romane *Regii blestemați*.

Cu toate acestea, scriitorul George R.R. Martin indică un personaj-surpriză care ar constitui marea sa inspirație, ca autor.

Mai precis, Martin, poreclit „Tolkienul american”, spune că eroul lui literar este Stan Lee, legendarul scenarist care a creat cei mai cunoscuți supereroi Marvel. Poveștile lui Lee, spune Martin, sunt cele care l-au ajutat în cea mai mare măsură să își „definească stilul literar”.

„Stan Lee a introdus în comicsuri un nou mod de a caracteriza personajele, un altfel de conflict și, poate, chiar nuanțe de gri în unele dintre personajele sale”, explica Martin într-un interviu din 2011.

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Editor:
Anca Baraboi

Redactor:
Andra Petrariu

DTP:
Adina Ciocoiu

Rubrici permanente:
Bobi (Fără zahăr), Mădălina Coteca, Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Daniel Cristea-Enache, Florin Ghețu, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu

Carte:
Doris Mironescu, Eli Bădică, Codruț Constantinescu, Marius Miheț, Cristian Teodorescu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Alina Purcaru

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup)

Grafică:
Ion Barbu

Actualitate:
R. Chiruța, Cătălin Hopulea, Ioan Stoleru

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100
Tarife de abonament: 30,25 lei pentru 3 luni; 60,5 lei pentru 6 luni; 121 lei pentru 12 luni

„Suplimentul de cultură” este tipărit cu sprijinul Adevărul Holding

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului »
Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

Crush bucureștean

Film

Iulia Blaga

București nonstop, al cincilea lungmetraj al lui Dan Chișu, mi se pare cel mai bun film din ce a făcut până acum acest director de festival, antreprenor, bucătar etc., devenit și cineast independent.

Chișu nu a excelat până acum prin originalitate sau talent regizoral, nu a impus o voce în peisajul autohton, dar s-a remarcat prin ambiția de a-și cultiva pasiunea și încrâncenarea de a face din 2010 până azi cinci lungmetraje, cu un al șaselea (*Aniversarea*) pe țevă. Ca și în celelalte filme ale sale, pentru care s-a inspirat de la alții, aproape fără să ascundă asta, Dan Chișu folosește în *București nonstop* o altă rețetă de succes. Regizorul a amintit la conferința de presă de lansare (potrivit Mediafax) de *Paris je t'aime* și de *New York, New York* (?!), dar formula pare să fie cea din *Crush* (2004) a lui Paul Haggis, unde mai multe povești despre intoleranță (mai ales rasială) se întretaie în Los Angeles. Ce îi era propriu lui *Crush* era aspectul de tapiserie umană în care destine îndepărtate reușeau să comunice, influențându-se, oamenii dezvoltându-și până la urmă trăsături pe care nu le bănuiau. Egoiștii făceau un gest de mare omenie, cei pe care-i credeam

altruști scăpau o meschinărie, teza fiind că nimeni nu e bun cu totul și rău cu totul, și că tot ce facem reverberează în viața celorlalți.

București nonstop preia ideea de tapiserie umană, pe care o plasează într-un cartier bucureștean neprecizat, mai exact într-un bloc străjuț de un butic nonstop ținut de un rocker (Gheorghe Ifrim) în șlapi, care le știe pe toate. Chișu topește fluent mai multe povești una în cealaltă: povestea prostituatei (Olimpia Melinte) care vrea să fugă acasă, la Bot'șani, și a taximetristului (Tudor Smoleanu) care o toarnă la peștele ei (Adrian Titieni); povestea iubitelui (Cuzin Toma) care vrea să intre în bloc la iubita supărată (Maria Obretin) și a buticarului care nu vrea să-i împrumute telefonul mobil pentru că e țigan; povestea cuplului de pensionari singuri (Dorina Lazăr, Ion Besoiu), care se ciondănesc pe chestii de acum 40 de ani; povestea celor doi escroci (Alexandru Papadopol, Dorian Boguță) care fac bani din accidente regizate. Scenariul nu duce însă până la capăt rețeta lui *Crush*. Buticarul e rău cu țiganul, dar empatic cu prostituata pe care o cunoaște; taximetristul o ajută până la urmă pe prostituată și e empatic cu țiganul, dar scenariul n-are aceeași consecvență și pentru celelalte personaje, deși încearcă să răsucească fiecare poveste și

uneori le strică (vezi deznodământul poveștii cu pensionarii). Lipsa de consecvență și de adâncime, preferința pentru dialogul de suprafață, sportiv, haios, care pune în evidență interpretările fără a avea ambiția unei fresce sociale, mențin filmul în zona accesibilității. Uneori parcă te și temi să nu devină un fel de *Las Fierbinți*, dar scenariul nu prea are cioace, iar interpretările sunt foarte

corecte și prompte și salvează scenele prea lungite (de pildă, cele dintre buticar și iubitul fără mobil). Păcat că Dan Chișu nu a mai trimat scenariul, ar fi putut ridica sensibil filmul. Așa, el e condamnat să rămână într-o zonă de comercial – puțin dubios din cauza afișului, dar care poate avea priză la public. *București nonstop* pare să fi fost făcut pentru publicul larg, cum se spune, fie și prin

faptul că are mai mult umor decât momente triste. Chiar dacă e lipsit de dorința de a epata, el e coerent și se achită de ceea ce își propune. Că își propune puțin e altă discuție.

***București nonstop*, de Dan Chișu. Cu: Gheorghe Ifrim, Cuzin Toma, Olimpia Melinte, Ion Besoiu, Dorina Lazăr, Alexandru Papadopol, Dorian Boguță, Tudor Smoleanu, Maria Obretin, Lia Bugnar, Ilinca Manolache**

Voi n-ați întrebat FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde

Bobi

La lumină

E un circ frumos la noi. Și aici mă refer la momentul acela în care parcă întreaga suflare a presei românești se adună în fața DNA-ului pentru a surprinde momentul în care vreun demnitar ghinionist ajunge la interogatoriu.

Neapărat, dar neapărat trebuie să se audă și câteva întrebări: Vă considerați vinovat? Pentru ce v-au adus aici?

Las' că știu ei mai bine pentru ce. Ei, adică procurorii. Și ce dacă e ministru? Dacă a greșit, să plătească. Poporul vrea să vadă sânge. Poporul vrea să vadă, în general.

— Eu tot nu înțeleg care este acuzația.

— Lăsați, lăsați, că nu trebuie să înțelegeți dumneavoastră chiar

tot. A fost vorba despre un denunț.

— Ha? Păi cine și de ce să mă denunțe?

— Numele Coca vă spune ceva?

— Hmm, cunosc pe cineva sau, mă rog, am cunoscut.

— Ahaaa! Deci o știți pe Coca Dimitriu. E o fostă iubită a dumneavoastră, așa-i?

— Da.

— Ahaaa! Notează, băi, nu sta. Coca Dimitriu, în denunț, a scris despre fotografia cu dumneavoastră în chiloți. Apropo, cum de erau atât de albi, că la mine... în fine.

— Poza mea în... ce-i cu ea?

— Păi atât doamna Coca, cât și noi, credem că e falsă.

— Nu e falsă.

— E... cum să spun... îmbunătățită. Adică știu că albul mărește, dar totuși...

— Nu înțeleg ce vreți să insinuați.

— Uite cum stă treaba, dom'

ministru. Noi suntem cei care am căutat-o pe Coca, fiindcă aveam dubii. Și ea ni le-a confirmat. Din spusele ei, nu o aveți atât de mare, ca să mă exprim direct.

— Nu știu ce să vă răspund. Coca e supărată că am părăsit-o, poate că vrea să mă denigreze. Dar să știți că nu am primit niciodată plângeri referitor la...

— Da? Uite că ați primit acum! Recunoașteți că poza e trucată?

— Nu e trucată.

— Ei, nu, că încep să-mi pierd răbdarea. Cheamă, băi, jandarmii!

Imaginați-vă acum doi jandarmi zdraveni, imobilizând un ministru, în timp ce procurorul îi dă pantalonii jos.

— Nu pleacă nimeni de aici, că am nevoie de mai multe păreri. Cum vi se pare? Dă-mi poza aia, să pot compara. Ahaaa! E mai mică.

— Am chiloți negri.

— Hai, lăsați-mă cu scuzele astea ieftine.

— Plus că e și destul de frig aici. Când am făcut poza aia, bătea o lampă de lumini direct pe mine.

— A, da? Ia du-te, băi, de adu veioza! Stați fără griji, dom' ministru, vă încălzesc eu imediat. Vedem noi acușica cine pe cine minte.

Acum vă rog să vă închipuiți cum procurorul ține veioza, preț de vreo trei minute, în dreptul zonei inghinale a ministrului.

— Aaaa, cred că am ținut veioza prea mult, altfel nu-mi explic. E mare.

— E în starea normală, dom' procuror.

— În cazul acesta, vă rog să mă scuzați pentru deranj. Aveți tot respectul și admirația mea.

ISSN 1584-8272

9 771584 8 7000 503